

anul Războiului

1919. a Partidului
de pe lângă C.C. și P.M.R.
Nr. III-1923

PUBLIKAȚIUNE A CERULUI DE STUDII A PARTIDULUI NAȚIONAL-LIBERAL

TREBUE OARE SA SEMNAM TRACTATUL CU AUSTRIA ?

DE

MIRCEA DJUVARA

Doctor în drept de la Facultatea din Paris
Licențiat în Litere și Filozofie
Advocat

Fond Special



BUCUREȘTI

IMPRIMERIILE «INDEPENDENȚA»

STRADA R. POINCARÉ (Academiei) 17

1919

327
74
1919
1923
PUBLICAȚIUNE A CERCULUI DE STUDII A PARTIDULUI NAȚIONAL-LIBERAL

scrie pagina 3!

TREBUE OARE SA SEMNAM TRACTATUL CU AUSTRIA?

DE

MIRCEA DJUVARA

Doctor in drept de la Facultatea din Paris
Licențiat in Litere și Filozofie
Advocat



19 Iulie 1919

București

42110/1956

BUCUREȘTI

IMPRIMERIILE INDEPENDENȚA
STRADA R. POINCARÉ (Academiei) 17

1919

S U M A R :

| | |
|---|--------|
| 2. Textul și înțelesul articolului 60 din Tractatul cu Austria | pag. 6 |
| II. Înțelesul articolelor mai însemnate din Tractatul special | |
| a) <i>Preambulul</i> | " 10 |
| b) <i>Capitolul privitor la Minorități</i> | " 13 |
| c) <i>Capitolul privitor la Transit și Comerț</i> | " 17 |
| d) <i>Rezumatul îndatoririlor impuse</i> | " 19 |
| III. Însemnătatea Clauzei Minorităților. | " 20 |
| IV. Însemnătatea Clauzei Transiției și Comerțului | " 24 |
| V. Părerea Marilor Puteri asupra deosebirei între Statele Mici și Statele Mari. | " 26 |
| VI. Concluziuni asupra situațiunii de astăzi. | " 28 |
| Anexe : | |
| A) <i>Tractatul de Alianță din 4/17 August 1916</i> | " 33 |
| B) <i>Articolul 60 din Tractatul de Pace cu Austria</i> | " 35 |
| C) <i>Tractatul Special privitor la minorități, transit și comerț</i> | " 36 |
| D) <i>Ședințele Plenare ale Conferinței dela 29 și 30 Mai 1919 (Textul stenografiat al dezbaterilor).</i> | " 44 |

TREBUE OARE SĂ SEMNĂM TRACTATUL CU AUSTRIA ?

Printre toate întrebările cari se pun Parlamentului român și asupra cărora et trebuie să hotărască, este una care domnește astăzi asupra tuturor celorlalte: trebuie oare România să semneze Tractatul de Pace cu Austria, așa cum ni-l înfățișează Consiliul Suprem al Marilor Puteri, sau avem datoria de a nu-l primi în acest fel ?

Guvernul Român a declarat până acum că, în semn de adâncă dragoste și prietenie pentru Aliții noștri, va semna în întregime Tractatul dar că este în articolul 60 o prevedere asupra «minoritaților, transitului și comerțului exterior», care depășește aceia ce România poate primi: i se răpește întradevăr o parte din deplina neatârnare, recunoscută de toți streinii și pe care țara noastră a avut-o chiar înainte de a veni în ajutorul Marilor Aliți la 1916: se lovește totodată de-a dreptul în nevoile țării, în bogăția ei și în nădejdea ce are de un mai bun trai al său pe viitor.

Iată, într'adevăr nota remisă în sris de Delegațiunea noastră în ziua de 8 Sept. 1919 Conferinței dela Paris.

«Delegațiunea română are onoare a aduce la cunoștința Conferinței Păcei că, dorind a da mărturia întregii sale uniri cu Aliții, e gata a semna textul Tractatului înmănat Delegaților

«Austriaci, deși mai multe din dreptele cereri ale României, au fost înlăturate din acest text, dar că nu ar putea să încuviințeze articolul 60 din acest Tractat, ai cărui termeni de acum caduc atingere suveranității statului român și independenței sale politice și economice, cari sunt de dreptul puse în joc.

«Delegațiunea română are deci onoarea a ruga Conferința «Păcei de a binevoi să îngăduie ca declarațiunea următoare să fie socotită ca o parte întregitoare a zisului Tractat :

«Delegațiunea română, semnând tractatul de Pace cu Austria nu poate da încuviințarea sa pentru articolul 60 din acest Tractat, privitor la minorități, transit și comert».

Consiliul suprem a respins cererea României, comunicând a doua zi, la 9 Septembrie, Delegațiunei noastre :

«Va fi îngăduit Puterilor asociate de a arăta surprinderea lor, că un Tractat în care nu se află nici un principiu care să nu fi fost deja primit de alte Puteri aliate și neatârinate, să fie socotit de Guvernul României ca fiind nepotrivit cu demnitatea și neatârnamea ei, și aceasta cu atât mai mult cu cât el cuprinde obligațiuni pe care România le primise în tratatul «de la Berlin».

I. Textul și înțelesul articolului 60 din Tractatul cu Austria

Iată, cuvânt cu cuvânt, cuprinsul acestui articol 60, care se află în Partea a Treia, Secțiunea IV, Capitolul asupra României din tractat :

«România primește așezarea într'un Tractat cu Principalele Puteri Aliate și Asociate a dispozițiilor pe cari aceste Puteri le vor crede necesare pentru a ocroti în România interesele locuitorilor cari se deosebesc de majoritatea populațiunei prin neam, limbă sau credință».

«România primește de asemenea așezarea într'un Tratat cu Principalele Puteri Aliate și Asociate a dispozițiilor pe cari aceste puteri le vor crede necesare pentru a ocroti libertatea transițului și un regim echitabil pentru negoțul celorlalte națiuni».

În acest articol din tractat Principalele Puteri Aliate și Asociate, adică Marile Puteri cer ca România să primească dinaintea

drept bune toate măsurile pe cari numai ele vor crede de cuvință să le ia pentru a ocroti la noi pe cei ce se deesibesc de marea mulțime a Românilor și a creștinilor, adică pe Ovrei, Unguri, Săcui, Germani, Ukrainieni, Ruși, Sârbi, Bulgari și alte seminții toate câte s'ar afla înăuntrul hotarelor noastre. Toate aceste măsuri vor trebui a fi cuprinse într'un alt Tractat încheiat între Marile Puteri și România: acest nou Tractat, cu totul deosebit, trebuie prin urmare primit de România pe temeiul art. 60 din Tractatul cu Austria, așa cum l'o alcătui Marile Puteri, fără ca noi să mai avem dreptul a-l schimba. România, pe de altă parte, va putea fi trasă la răspundere de-adreptul de Marile Puteri pentru împlinirea ori căreia din îndatoririle ce acestea vor avea căderea a-i pune astfel în sarcină.

Aceleași îndatoriri întocmai trebuie să primească, în fine, România, mai întâi în privința transitului, — adică în privința dreptului de trecerea tuturor mărfurilor străine care vor să ia drumul pe la noi, pe căile ferate sau șoselele noastre, spre a merge tot în străinătate, — și al doilea în privința comerțului pe care streinii vor voi a-l face la noi sau pe care noi vom voi a-l face cu streiuătaea.

Cu alte cuvinte, toate mărfurile din străinătate nu vor putea trece pe la noi de aci înainte de cât așa cum vroii Marile Puteri și numai astfel; iar pe de altă parte nu vom mai putea nici cumpăra nimic din străinătate, nici vinde nimic ori-unde în străinătate de cât numai cu voia Marilor Puteri.

Statul român, astăzi, ca și înainte de a veni în ajutorul aliaților în acest războiu, avea dreptul să hotărască singur ce purtare să aibe cu streinii din hotarele sale, fără că nimeni să-i poată cere vre-o socoteală și fără să fie îndatorat a asculta de nimeni. Aceasta este una din fețele așa zisei neatarnării desăvârșite, pe care Statul român a câștigat-o dupe lupte lungi și jertfe grele în trecutul nostru și care se numește independența politică. Românii au luptat în totdeauna întâi pentru a o dobândi cât mai deplină și apoi pentru a o păzi cu totul neștirbită, pentru că poporul român a simțit și a încercat, cum, în or-ce împrejurare, streinii se gândesc numai la ei și prin urmare amestecul lor în treburile noastre numai spre binele nostru nu poate fi în cele de pe urmă.

De asemenea Statul nostru s'a bucurat în totdeauna de la războiul din 1877 și până azi de dreptul de a îngriji singur și de nevoile sale negustorești, spre a putea îndestula cât mai bine pe locuitorii țării, dându-le puțința unui câștig cât mai mare față de streini. Acest drept al Statelor se numește independență economică și este tot așa de firească ca și independența politică.

Astăzi oamenii dreptății se gândesc, că nu e bine și nici frumos să se ia independența nici chiar unui Stat vrăjmaș învins, necum să se întâmple aceasta de către State Mari aliate unor State mai mici care le-au venit într'ajutor în vremuri grele și împreună cu care au câștigat victoria.

Și totuși aceasta vor să ne silească a primi Marile Puteri astăzi, când este vorba să ne răsplătească de vrednicia neasemuită pe care neamul românesc a dovedit-o în acest războiu. Nedreptatea e cu atât mai mare cu cât, atunci când ne-au cerut ajutorul în 1916, Statele Mari, anume Anglia, Franța, Italia și Rusia, au încheiat cu noi un tratat, în care nu numai că ne făgăduiau în mod lămurit și foarte amănunțit toate ținuturile locuite de Români din fosta împărăție austro-ungară, până la Tisa în Banat, dar încă Marii noștri aliați ne făgăduiau, că în ziua când va fi a se face pacea se vor purta cu noi întocmai cum se vor purta ei între ei, adică ne vor da toată cuviința, socotindu-ne și pe noi ca o putere cu drepturi egale cu celelalte puteri mari. Și apoi, afară de aceasta, ei au mai recunoscut încă odată independența noastră chiar și numai prin aceea că au încheiat cu noi tratatul de alianță.

Iată cuvintele care vorbesc despre purtarea ce ne datorau aliații la facerea păcii; le găsim în articolul 6 din Tractatul din 4/17 August 1916, încheiat între România de o parte și Franța, Anglia, Italia și Rusia de altă parte.

«Art. 6. — România se va bucura de aceleași drepturi ca și Aliții pentru tot ce privește pregătirile și tocmelele păcii, precum și pentru tot ce privește desbaterea întrebărilor ce vor fi supuse hotărârei Conferinței de Pace».

Astăzi Aliții cei mari nu mai țin socoteală de această făgăduială a lor. Ei ne poruncesc să semnăm fără întârziere, alături de celelalte State mici articolul 60 din tractatul pregătit de ei

cu Austria, vroind ast-fel a ne sili să lovim singuri în dreptul nostru firesc la neatârnare.

Dintre celelalte State mici, au primit până acum clauzele cuprinse în zisul articol 60, Cebo-Slovacia și Polonia, adică statele cu totul noi. Serbia s'a arătat nemulțămîtă pentru că i se cere a recunoaște, că prevederea privitoare la minorități din art. 60 se va aplica și la ținuturile câștigate la 1913 prin pacea de la București, deși ea primește această robire pentru ținuturile care i-au fost alipite acum din fosta împărăție austro-ungară; de aceea Serbia nu a vrut a semna încă pacea cu Austria. României i se cere a recunoaște puterea articolului 60 asupra tuturor ținuturilor cuprinse între hotarele României noi, fără nici o deosebire; delegațiunea română a adus însă la cunoștința Consiliului Suprem, că România nu o poate primi pentru nici una din țările care s'au unit între ele spre a da noul Stat românesc de astăzi.

La întâmpinările Serbiei și ale noastre, Consiliul ne-a răspuns din nou, că nu-și schimbă hotărârea și că înțelege ca să ne supunem și să semnăm articolul 60 din tratat așa cum l'a întocmit el.

Vine însă în mod firesc în minte o întrebare: pe câtă vreme vrea astfel Consiliul Suprem să înlănțue voința și neatârnarea noastră?

Cuvintele articolului 60 din Tractat nu fac nici o deosebire; ele ne cer numai să ne supunem la tot ce vor hotărâ Marile Puteri a pune într'un Tractat special cu ele în privința minorităților, a transitului și a negocîului cu celelalte țări. Ni se cere prin urmare a semna în folosul Marilor Puteri dreptul de a ne înlănțui chiar și pentru întotd'auna, făcând din noi, dacă vor, chiar și robii lor pe vecie.

Un asemenea drept n'au îndrăsnit să ne ceară nici chiar Germanii, Ungurii, Austriacii, Bulgarii și Turcii la 1918 prin Pacea de la București.

Un asemenea drept n'au dat în trecut, nici odată, Marii Voivozi ai neamului românesc, Inaintașii noștri, nici chiar Turcilor, în vremurile cele mai grele: ei s'au jertfit, cu oștirile lor, dar nu s'au supus.

Iată ce ne cer Aliașii cei Mari să semnăm în Tractatul cu Austria.

Se va răspunde poate, că totuși în fapt Consiliul Suprem adică Sfatul Șefilor Marilor Puteri, a pregătit întreg Tractatul special ce trebuie să semnăm și care cuprinde arătarea amănunțită, odata pentru întotdeauna, a unor măsuri destul de blajine la cari Aliții înțeleg a ne supune, ast-fel ea nu mai putem avea alte surprinderi noi și neplăcute pe viitor.

Înainte de a vedea dacă aceste măsuri sunt așa de blajine cum spun unii, este o întrebare dacă aliații nu înțeleg pe temeiul art. 60 din Tractatul cu Austria a-și păstra dreptul de a schimba mai târziu ceva sau chiar de a mai adăoga prevederi noi la Tractatul special ast-tel întocmit și semnat.

În afară de aceasta, nu trebuie să uităm, că un Tractat între State se tâlmăcește întocmai ca și o învoială scrisă între doi locuitori ale unei aceleiași țări. Astfel în articolul 60 din Tractatul cu Austria se prevede că ne legăm a primi un alt Tractat pe care Marile Puteri ni-l vor întocmi, dar nu stă scris de loc care este Tractatul ce ne legăm astfel a întări la înfățișare. Prin urmare, dacă astăzi semnăm Tractatul cu Austria, așa cum ni se cere, Puterile Mari nu pot fi nici de cum legate a nu mai schimba Tractatul special pe care s'a întâmplat să-l cunoaștem; mâine ele vor fi în tot dreptul, dacă vor vrea, să ne ceară a primi un alt Tractat în locul acestuia.

Lăsând însă de o parte toate aceste greutateți, să trecem la arătarea și lămurirea Tractatului special pe care l'au pregătit pentru noi Mările Puteri.

II. Înțelesul articolelor mai însemnate din Tractatul special

a) *Preambulul*

Tractatul special între noi și Marile Puteri începe cu câteva cuvinte înainte, închipuind un «Preambul», din care scoatem cele ce urmează:

«Având în vedere că, în Tractatul de la Berlin, independența Regatului României n'a fost recunoscută de cât sub rezerva unor anumite condițiuni;

«Că, de altă parte, Principalele Puteri Aliate și asociate doresc a recunoaște fără condițiuni independența Regatului Ro-

«măniei, atât asupra teritoriilor sale celor vechi cât și asupra noilor sale teritorii;

«Că, în fine, România dorește a da din propria sa voință «chezășii sigure de libertate și de dreptate atât tuturor locuitorilor din vechiul Regat al României cât și din teritoriile acum «alipite, ori-care ar fi neamul și credința pe care o au».....

«Puterile Aliate și Asociate semnatare ale Tractatului din «Berlin de la 13 Iulie 1878, luând în vedere îndatoririle ce «Guvernul Român, a primit pe temeiul Tractatului de față, «recunosc, că România esie desăvârșit desrobită (définitivement «libérée) de condițiunile puse pentru recunoașterea indepen- «denței sale prin articolul 44 din Tractatul de la Berlin¹⁾.»

Iată dar, că marii noștri aliați de azi fac iarăși un lucru pe care nu s'a gândit a-l face cu noi nici chiar Germanii în 1918 și desgroapă o veche și tristă amintire din 1878, cu totul uitată de toți, spre a ne spune apriat, că ei nu ne mai recunosc nea-tărnarea pe care am avut-o până acum, cu consimțământul tuturor puterilor lumii, cum am crezut noi în timpul din urmă. De asemenea nici pe viitor, această independența ei nu ne-o recunosc decât numai «luând în vedere îndatoririle ce a primit «Guvernul Român pe temeiul Tractatului de față.» aceasta în-seamnă, spus limpede, că suntem liberați de condițiunile puse sub înrăurirea germanului Bismarck la Berlin în 1878, dar numa

1. În acelaș fel, de altfel, vorbise Delegațiunei române Consiliul su-prem prin glasul președintelui său, d-l Clemenceau, și la 31 Maiu, în plină desbatere asupra minorităților: «Intrebarea este de a se «ști dacă, din «pricina trecutului istoric al unor anumite popoare, poate fi trebuincios «a da, aș zice nu garanții noi, ci garanții de un fel mai desăvârșit care «pot fi recunoscute neapărat de nevoe. E o intrebare la care să răspundem «și rog pe d-l Brătianu și pe toți cei care ar avea observațiuni de acelaș «fel de făcut să fie bine siguri, că nu e vorba de a umili pe nimeni, de «ca atinge drepturile suverane ale nici unei națiuni, dar, ori-cum, istoria «noastră a tuturor, privitoare la miuorități, nu este tocmai aceeași. Trebuie «neapărat în privința aceasta să se facă deosebiri, astfel că nu vroom a «umili pe nimeni, propunând un drept de control.....»

Și, mai departe: »Am vroit să spun numai d-lui Brătianu că anume «tradițiuni istorice au dăinuit până azi în anume țări, că îndreptări întemeiate pe aceste tradițiuni au fost cerute chiar cu mult înainte în alte «Tractate pe care d-l Brătianu nu poate să nu le cunoască și că ele n'au «putut fi obținute».

pentru a fi supuși unor noi condițiuni cuprinse în Tractatul de azi, ceea ce este, de sigur, acelaș lucru, dacă nu chiar mai rău, după cum vom vedea.

Cuprinsul articolelor din Tractatul de la Berlin, semnat de Franța, Germania, Austro-Ungaria, Anglia, Italia, Rusia și Turcia, fără România, este următorul :

«Art. 43. — Inaltele părți contractante recunosc independența României, supunând-o condițiilor arătate în cele două articole următoare :

«Art. 44. — În România, deosebirea de credințe religioase și de confesiuni nu va putea fi opusă nimănui ca o pricină de înlăturare sau de incapacitate în ceea ce privește folosința drepturilor civile și politice, primirea în întreprinderile publice, funcțiuni și onoruri sau în exercițiul diferitelor profesii sau industrii, în orice localitate ar fi.

«Libertatea și practica exterioară a tuturor culturilor vor fi asigurate tuturor supușilor Statului român, de asemenea și nici o piedică nu va putea fi adusă nici organizării hierarhice a deosebitelor comuniuni, nici legăturilor lor cu șefii lor sufelești.

«Supușii tuturor Puterilor, negustori sau alții, vor fi tractați în România, fără deosebire de religioase, pe un picior de de-săvârșită egalitate».

Articolul 45 vorbește, apoi, despre înapoarea Basarabiei către Rusia.

În partea întâi a articolului 44, (și ca o urmare a art. 43), stă tot greul. Se spune într'adevăr acolo, că în România nu se poate îndepărta nimeni de la drepturile politice, adică de la dreptul de vot, de a fi ales și altele, numai din pricină că nu este creștin. Se știe însă că Românii, fie cei din naștere, fie cei împământenii, nu au fost împiedicați niciodată la noi a avea credința religioasă ce au vroit; am avut astfel mulțime de Ovrei împământenii, cari nu au fost oprii din cauză că au rămas cu credința lor dela exercițiul nici unui drept al lor. La noi nu s'a făcut niciodată deosebirea între oameni după credința lor, ci numai după cum sunt Streini sau Români.

Orcare ar fi însă înțelesul care trebuie dat Tractatului de la Berlin, cum e oare cu putință, ca tocmai Aliatții noștri, care

trebuie să știe cum ne-am jertfit pentru ei, să uite, că, puțin după Tractatul de la Berlin, țara noastră a fost recunoscută de lumea întreagă ca independentă și apoi ca Regat, deși, în înțelesul dat de Marile Puteri art. 44 din Tractatul de la Berlin, ea nu împlinise îndatoririle din acest articol, că prin urmare astfel s'a recunoscut neîndoios României neatârarea sa fără nicio condițiune; că așa a fost tratată apoi de toate Puterile lumii, mari și mici; că așa s'au încheiat toate convențiunile pe cari Statele streine le-au făcut de atunci cu Statul român; că în fine însuși Tractatul de alianță din 1916 este o mărturie vie, că nici unul din Marii noștri aliați de azi nu s'a gândit până acum a ne lovi în mândria noastră până acolo, încât să nu mai vroiască a ne recunoaste nici măcar deplina noastră neatâr-nare. Și totuși Preambulul Tractatului special dovedește, că, din nefericire, aceasta este acum cu puțință pentru Aliții noștri.

Iată acum părți din însuși cuprinsul acestui Tractat special, pe care Marile Puteri ne cere să-l semnăm neapărat, pe temeiul art. 60 din Tractatul cu Austria.

El are două capitole: Capitolul I e privitor la minorități; iar Capitolul II e privitor la transitul pe la noi și la negoțul nostru.

b) *Capitolul privitor la minorități*

«CAPITOLUL I

«*Art. 1.* — România se îndatorește, ca să recunoască prevederile cuprinse în articolele de la 2 la 8 din acest capitol drept «legi fundamentale, ca nicio lege, nici un regulament, nici o «acțiune oficială să nu fie în contradicțiune sau opozițiune cu «stipulațiunile acestea și ca nicio lege, nici un regulament. «nicio acțiune oficială să nu aibe o putere mai mare, decât ele».

Iată dar că prevederile din art. 2 și 8, oricare ar fi, leagă voința legiuitorului român și a neamului nostru: el va putea să schimbe spre pildă chiar Constituțiunea țarei; aceste prevederi nu le va putea însă niciodată schimba, orce s'ar putea întâmpla pe viitor. Fără cea mai mică îndoială, că Statul nostru, în felul acesta, pierde o parte din independența sa, iar dreptul sau de a vroi orce, adică Suveranitatea sa, este și el atins.

«Art. 3. — România recunoaște ca român, (ressortissant roumain), de plin drept și fără nicio formalitate, orice persoană domiciliată la data punerii în putere a Tractatului de față, înăuntrul teritoriului intrag al României....»

Ce se înțelege prin domiciliu? Este în deajuns oare ca un străin să fie de câteva zile în țară spre a putea deveni Român?

Austriacii, Ungurii și Bulgarii se vor putea lepăda pe dealtă parte de naționalitatea română de vor voi, prin exercițiul unui drept de opțiune, și în acest caz vor păstra proprietățile lor imobiliare din România; noi însă nu vom putea alege între cei ce locuiesc azi între holarele noastre. Aceiași lămurire trebuie dată și asupra articolului următor:

«Art. 4. — România recunoaște ca români (ressortissants roumains) de plin drept și fără nicio formalitate, persoanele de naționalitate austriacă, ungară sau bulgară care sunt născute pe teritoriile cedate României..... din părinți domiciliați pe ele, chiar dacă, la data punerii în putere a Tractatului de față nu au ele înși-le domiciliul pe aceste teritorii.....»

«Art. 6. — Naționalitatea română este câștigată de plin drept, «prin simplul fapt al nașterii pe teritoriul românesc, oricărei persoane care nu are o altă naționalitate».

Art. 7 și 8 hotărăște egalitatea în totul a tuturor cetățenilor astfel recunoscuți în România, oricare le-ar fi credința, limba sau neamul, precum și libertatea în credința lor și în întrebuințarea limbei ce le place. În fața Tribunalelor de asemenea va trebui să se facă ușurințe celor ce au altă limbă decât cea românească, pentru întrebuințarea limbei lor. Aceste minorități vor avea în sine dreptul de a înființa și conduce cum vor vrea instituțiuni de binefacere, școli, etc.

În școlile primare din localitățile unde locuiesc minoritățile, se va vorbi limba lor. De asemenea o parte din banii Statului și comunelor va trebui să se asigure și lor în scop de educațiune, religiune sau binefacere. (Art. 9).

În ceea ce privește Ovreei, se vor înființa chiar comitete școlare, alese de ei, spre a veghea la o dreaptă împărțire a acestor bani. (Art. 10).

Puterile Mari merg de altfel cu ocrotirea specială a Ovreilor mult mai departe,

Astfel :

«*Art. 11.* — Ovreii nu vor fi ținuți a face nici'un act care ar fi o călcare a Sabatului lor, și nu vor fi loviți de nici o decădere dacă nu vor a merge în fața Tribunalelor ori a îndeplinii acte legale în ziua Sâmbetei. . . » Singure numai îndatoririle militare rămân chiar și Sâmbăta. «România arată gândul «său de a nu face sau lăsa a se face alegeri, fie generale, fie locale, într'o zi de Sâmbăta ; nici o înscriere electorală nu va «trebui făcută Sâmbăta».

Art. 12 prevede, că o autonomie locală, în ceea-ce privește credința și școala, trebuie să se înființeze în folosul Secuilor și Sașilor din Transilvania, sub controlul Statului.

Art. 13 în fine prevede, că toate măsurile trecute în acest capitol vor putea fi schimbate de Consiliul Societății Naționalelor, cu majoritate de glasuri.

Trebue să spunem, că în Consiliul acesta sunt următoarele State : Statele Unite din America, Anglia, Franța, Italia, Japonia, aceste cinci dintre Statele mari ; iar dintre celelalte State nu sunt mereu aceleași, ci se schimbă dupe împrejurări, dar nu vor fi niciodată mai mult de patru ; acum Marile Puteri au hotărât că vor fi Belgia, Brazilia, Spania și Grecia.

Aceasta însemnează, că tot Marile Puteri vor avea dreptul, pe temeiul art. 13, să modifice oricând tractatul, și ori-cum vor vroi ele.

Aceiaș Consiliu al Societății Națiunilor care am văzut că este în fapt numai o adunare a Marilor Puteri, va putea lua ori-ce măsuri va crede de cuviință ori-de câte ori va socoti că România a călcat vreuna din îndatoririle sale. Or-ce stat din acest Consiliu se va putea plânge de Români pentru a se lua măsuri împotriva lor. Măsurile se vor putea lua și plângerile se vor putea face, nu numai atunci când România a călcat vreuna din îndatoririle sale, dar și atunci când Marile Puteri vor bănuî, că România are numai gândul să le calce, că e numai cu alte cuvinte o primejdie de călcare a acestor îndatoriri.

În sfârșit or-ce neînțelegere asupra Tractatului între România și or-care Putere din Consiliul Societății Națiunilor, nu se mai

recunoaște a fi o afacere care privește numai România, ci se socotește drept o afacere care atinge toate națiunile și va fi supusă Tribunalului Special ce va înființa Societatea Națiunilor, adică tot Marile Puteri, în acest scop. Iată acum cuvintele acestui articol:

Art. 13. — «România primește ca, în măsura în care prevederile articolelor de mai sus privesc persoane din minoritățile de neam, de credință sau de limbă, aceste prevederi să fie socotite ca îndatoriri de interes internațional și să fie puse sub chezașia Societății Națiunilor. Ele nu vor putea fi schimbate fără încuviințarea majorității din Consiliul Societății Națiunilor. Statele Unite din America, Impărăția Britanică, Franța, Italia și Japonia se leagă a nu opri aprobarea lor pentru or-ce schimbare a ziselor articole care va fi încuviințată în forma trebuită de majoritatea Consiliului Societății Națiunilor».

«România primește, ca or-ce membru al Consiliului Societății Națiunilor să aibe dreptul de a semnala luării aminte a Consiliului or-ce înfrângere sau primejdie de înfrângere a vre uneia or-care din aceste îndatoriri, și ca Consiliul să poată păși cum va crede și să poată da instrucțiunile care-i vor părea mai nemerite și folositoare în acea împrejurare».

«România mai primește ca, în caz de neînțelegere asupra unor chestiuni de drept sau de fapt privitoare la aceste articole dintre guvernul român și or-care din Principalele Puteri aliate și asociate sau or-care altă Putere, Membră a Consiliului Societății Națiunilor, această neînțelegere să fie privită ca un diferend cu caracter internațional în înțelesul art. 14 din «Pactul Societății Națiunilor».

Să se mai observe în sfârșit că nici una din măsurile arătate până aci nu este luată pentru toate Statele, fie mari, fie mici. Dacă ele sunt drepte, ar trebui să fie luate pretutindeni. Dacă nu sunt pretutindeni, ușor ne vine bănuiala că Statele mari care nu vor să le primească la ele, nu urmăresc numai dreptatea. De fapt, în America, milioane de Negri cer drepturi pe care Americanii nici nu se gândesc a le da, asemenea un foarte mare număr de piei galbene. Americanii nu au primit la ei egalitatea raselor. Asemenea Englezii nu au dat libertatea Irlandezilor care o cer, ca un drept firesc al lor. În fine Statele Mari iau, după voia lor, toate drepturile streinilor din pro-

vinciile ce ele au anexat. Astfel se vede încăodată, că dreptatea Statelor mari e bună numai pentru ce mici, iar nici de cum pentru ele. In nici o țară civilizată nu există nici vre-o lege, nici vreun tractat de felul celui ce Marile Puteri vroesc acum să ne silească a semna.

De aceea, încă dela 27 Mai, într'o scrisoare adresată Conferinței, Delegațiunea română a declarat, că «In mod general, România, este gata a încuviința or-ce dispozițiune pe care toate Statele din Liga Națiunilor ar primi-o și ele pe propriile lor teritorii. Alt-fel, România nu ar putea în nici un caz să primească amestecul guvernelor streine în aplicarea legilor sale «lăuntrice».

c) *Capitolul privitor la transit și comerț.*

«CAPITOLUL II.

«Art. 14. — România se leagă a nu încheia nici un tractat, convenție sau înțelegere și a nu lua nici o măsură, care ar împiedica-o de a fi părtașe la or-ce Convențiune Generală, care ar putea fi încheiată sub auspiciile Ligei Națiunilor în vederea unui tratament echitabil pentru comerțul celorlalte State în «scurgerea unui timp de cinci ani, începând dela punerea în putere a tractatului de față».

Urmează îndatorirea ce-și ia România de a da și tuturor Statelor Aliate sau asociate toate foloasele vamale pe care ea va găsi de cuviință a le da vreunuia din Statele inamice sau or-cărui alt Stat care ar avea cu acestea înțelegeri vamale speciale.

Iată dar, că timp de cinci ani România nu va putea lua nici o măsură sigură în privinta vămilor sale, nici în ceea-ce privește aducerea marfurilor streine în țară, nici în ceea-ce privește trimiterea mărfurilor noastre, cereale petrol, etc. în străinătate; or când Marile Puteri vor putea veni să anuleze aceste măsuri, căci ele vor trebui să se potrivească cu prevederile unei «Convențiuni generale» care nu s'a făcut încă, ci care se va face când-va «sub auspiciile» Ligei Națiunilor, adică sub ocrotirea ei.

Prin art. 14, România se leagă în afară de aceasta a păzi acea Convențiune Generală, care, încheindu-se sub ocro-

= 0200510624 =

tirea Ligei Națiunilor, nu va fi un simplu contract în care în mod firesc România să fie parte, ci va fi făcută, în prevederile ei mai înstimate, de alții și anume, bine înțeles, de Marile Puteri. Marile Puteri prin urmare vor putea pune în Convențiune ce vor vrea. Articolul sus-arătat leagă așa-dar România nu numai pe cinci ani, cum pare la prima vedere, ci pe un timp al cărui sfârșit nu se arată. Românii își pierd astfel în mod desăvârșit, dacă așa vor găsi cu cale Marile Puteri, putința de a-și vedea singuri de negoțul și schimbul lor de mărfuri cu țările streine. Timpul de cinci ani este prevăzut în tratat numai spre a se arăta până când Marile Puteri vor avea răgazul de a încheia Convențiunea Generală despre care se vorbește: Convențiunea însă ne va putea lega pentru întodauna și or-cum.

Aceleași măsuri întocmai se iau în Tratat și în ceea-ce privește transitul, adică trecerea mărfurilor streine pe la noi prin țară; de asemenea aceleași lămuriri trebuie date și în privința aceasta.

Cetim într'adevăr:

«Art. 16. — În așteptarea încheerii sub auspiciile Societății Națiunilor a unei convențiuni generale destinate să asigure și să fie libertatea comunicațiilor și a transitului, România se leagă a da pe teritoriul românesc și pe apele sale teritoriale libertatea de transit persoanelor, mărfurilor, corăbiilor, trăsurilor, wagoanelor și curierilor postali în trecere venind din sau mergând spre unul or-care din statele aliate sau asociate și a-i supune regimului celui mai favorabil ce-l acordă or-cărei alte națiuni.....Mărfurile în transit nu vor fi supuse la plată nici unei vame».

Articolul 15. prevede măsuri de favoare pentru or-ce vase sau corăbii aliate, iar în articolul 17 se cere internaționalizarea râului Prut, dupe ce România recunoaște din nou puterea Convențiunii generale ce e să se încheie privitor și la regimul internațional al căilor pe apă.

În sfârșit aceste măsuri vor fi «reciproce» (art. 16 și 18), adică și celelalte state vor trebui să le ia față de România.

Această reciprocitate este dată însă numai pentru prima vedere; Statele Mari sunt puternice din punctul de vedere economic și singurul mijloc care-l avem de a ne apăra contra lor

este de a lua măsuri privitoare la transit și la vămi la noi. Ușor este astfel a lua or-ce unealtă de apărare din mâna celui slab, și apoi a striga că acesta slab n'are de cât să se lupte așa cu cel tare, căci e drept ca toți să se poată măsura în luptă dreaptă la noi în țară cu arme deopotrivă.

Cu aceasta am sfârșit arătarea cuprinsului amănunțit și a folosului cuvânt cu cuvânt al Tractatului special întocmit ca o urmare a articolului 60 din Tractatul cu Austria.

d) *Rezumatul îndatoririlor impuse.*

Din cele arătate până acum reiese în mod lămurit, că marile noastre aliați, cu toate că sunt legați față de noi prin făgăduințele cele mai mari, nu numai că nu se țin de ele, dar încă, prin articolul 60 din Tractatul cu Austria, vor să ne silească a primi pierderea pentru întotdeauna în folosul lor a neatărnării noastre politice și economice. Hotărârile luate de Statul român vor putea fi astfel puse sub supravegherea Marilor Puteri care vor fi îndrituite a lua or-când în privința lor or-ce măsuri vor crede de cuviință.

Tractatul Special cu Marile puteri nu fac de cât să întărească cuprinsul articolului 60 din Tractatul cu Austria.

În preambulul său neatărnarea noastră e legată de condițiile ce ni se impun prin noul Tractat. În partea privitoare la minorități Marile Puteri își păstrează dreptul de a schimba or-când și or-cum vor vroi prevederile Tractatului pe viitor; ele pot lua ce măsuri vor vrea împotriva României, chiar și atunci când vor bănuși că e o numai o curată primejdie, că România ar avea de gând să calce poruncile lor; de vor vroi, ele vor putea în fine da în judecată Statul nostru, or de câte ori un stat străin se va plânge vroid de se arăta drept ocrotitorul minorităților de la noi din țară.

În fine aceste îndatoriri ni le pun numai nouă, celor mici, iar Marile Puteri nu le primesc. În partea din Tractatul Special privitoare la transit și la negocîul nostru, trebuie de asemenea să ne legăm pentru în totdeauna a primi epitropia marilor puteri, fără a avea dreptul a face ce vom crede noi de cuviință pentru apărarea trebuintelor și bogățiilor noastre.

Am arătat aci toată întinderea obligațiunilor ce am lua

semnând Tractatele: partea care se va înfăptui într'adevăr din ele este o altă întrebare.

Pornind astfel de la cuvintele însăși ale Tractatelor curat tălmăcite și văzute în înțelesul lor cel mai aspru, mai trebuie date lămuriri, care nu reies deadreptul din cuvintele Tractatelor, și asupra însemnătății lor, spre a lumina cu desăvârșire calea pe care ne poate duce semătura care ni se cere.

III. *Insemnătatea clauzei minorităților*

Să vorbim mai întâi despre minorități, și să încercăm a ne închipui ce s'ar putea întâmpla în această țară, dacă am recunoaște îndatoririle din cele doua tractate.

Pe temeiul unor drepturi recunoscute cetățenii României Mari care nu sunt Români nu vor face încercări de a se înțelege din tot sufletul cu Statul Român pentru a ajunge la o viață împreună cu noi cât mai multumită și mai prietenoasă; ei se vor obicinui a căuta sprijinul lor în afară, la alte State, împotriva noastră. Astfel or-ce înțelegere mai adâncă între cetățenii țării noastre se îngreunează.

Nu e cu puțină ca cetățenii care vor avea neconținut ochii ațintiți spre Statele streine de la care așteaptă ocrotire, să se unească cu interesele statului în care trăesc.

Înlăuntrul, Statul Român nu va mai putea avea zile de odihnă; și în loc să fie împăciuitori mulți din ei vor aștepta cu nerăbdare prilejurile să ne caute pricină de ceartă.

Pe de altă parte, și aceasta este încă mai primejdios, Statele Streine. or de câte ori vor avea interes sau vor vrea să ne facă vre un rău, se vor putea amesteca în treburile noastre lăuntrice fie aducând neînțelegere între cetățenii țării noastre fie schimbând deadreptul măsurile pe cari, împins de nevoi, va trebui să le ia, poate, guvernul nostru.

Ca să ne dăm seama bine de ce grea e primejdia care ne amenință astfel în toată propășirea noastră, n'avem de cât să aducem aminte că aproape toate faptele mari pentru neamul românesc ale înaintașilor noștri în tot cursul veacului din urmă au fost făcute împotriva voinței hotărâte fie numai a unora din Marile Puteri, fie a tuturor împreună, cu lupte și dupe jertfe grele: astfel, ca să nu vorbim de prea multe, este unirea prin-

cipateilor dela 1859, întemeierea dinastiei, războiul din 1876 aşezarea neatărnării noastre desăvârşite şi apoi a regatului, şi aşa mai departe. A ne supune în totul voinţei streinilor şi a le da arme aşa de grele ca cele care ni se cer astăzi împotriva noastră, este a opri de sigur propăşirea mai departe a neamului nostru pe viitor.

Lupta pe care oamenii noştri de Stat au dus-o a fost totdeauna pentru un cât mai mic amestec al streinilor în trebile noastre lăuntrice. Numai astfel Statul nostru şi a câştigat în cele din urmă neatărnarea lui deplină. Simţământul pururea viu şi adânc al acestei neatărnări este semnul neamurilor mari şi alese pe lume; el este acela care dă puterea cea mare statelor, putere pe care nimic nu o poate înfrânge, nici duşmanii din afară, nici primejdiile dinăuntru. A nu păzi cu sfinţenie această moştenire de or-ce atingere, ar însemna a micşora din puterea de viaţă şi de voinţă a neamului românesc. Numai prin el strămoşii noştri au dăinuit dealungul a douăzeci de veacuri în mijlocul unor primejdii şi greutăţi mult mai mari ca cele de azi.

Acestea au fost de altfel spuse toate, cu sufletul deschis, aşa cum se cuvine între prieteni şi aliaţi, de către Delegaţiunea română Consiliului Suprem. Aşa, în şedinţa plenară a Conferinţei dela 31 Mai, Şeful Delegaţiunii române a spus între altele:

«Un amestec strein, în timp ce nu ar da nici o libertate mai mult peste cele ce Statul român este hotărât a chezaşii tuturor cetăţenilor săi, ar putea din protivă primejdii opera de înfrăţire ce şi-a pus înaintea guvernul român.

«De o parte, unele minorităţi s'ar crede deslegate de orice recunoştinţă faţă de Stat, care se întemeiază tocmai pe desfăşurarea acestui simţământ pentru a întări înfrăţirea neamurilor; de altă parte s'ar da naştere unui curent care ar tinde să înfrunteze două categorii de cetăţeni în aceleşi regat; unii încredinzaţi în grija Statului pentru ei, alţii aplicaţi să-i fie vrăjmaşi şi să caute ocrotirea în afara hotarelor ţării».

«Istoria dovedeşte, că, privită în felul acesta, ocrotirea minorităţilor a dus mai mult la zdruncinarea Statelor decât la întărirea lor»...

«Istoria ne arată şi pilde în privinţa aceasta. Astfel, Ruşii s'au amestecat în politica Turciei pentru ocrotirea Creştinilor

și sfârșitul a fost fără greș, pentru Turcia, desfacerea ei... Opera
nu era logică de cât numai întru cât avea ca scop final inde-
pendența acestor popoare,

«Cu un alt scop, nu e cu puțință, nici în interesul statelor,
nici în interesul minorităților, de a primi o asemenea regulă

«...Noi voim a înființa cu toții o lume nouă care să ia locul
celeii vechi. Această lume nouă trebuie înființată în așa fel, în
cât Statele să găsească în cetățenii lor fii devotați și o viață
de armonie frățească. Dacă minoritățile știu că libertățile ce
sau le sunt garantate nu prin grija statului din care fac parte,
nici prin protecțiunea vre-unui guvern străin, temelia însăși a
«Statului se va clătina»...

«Ar fi o greșală capitală a face ca aceste legături prietenești
să atârne de un al treilea, oricare ar fi el».

«Nu e nicidecum greu că drepturile minorităților să fie recu-
noscute. Toate Statele acum reprezentate aci sunt convinse de
nevoia neapărată de a respecta și desvolta aceste libertăți. Lă-
sați numai ca aceste State să propăsească în singurele condițiuni
care îngăduie așezarea pacinică și temeinică a stărei generale
politice pe care trebuie s'o înființăm astăzi!»

Delegațiunea română a căutat în aceeași zi a arăta și nete-
meinicia întâmpinărilor ce Consiliul Suprem ne-a adus:

«In interesul însuși ce trebuie să albe intemeietorii Ligii Na-
țiunilor de a preveni or-ce contradicțiune în privința marilor
principii din cari ea se inspiră, este nevoie a se evita ca mem-
brii dirigenți ai acestei instituțiuni să ia atitudini care nu ar
fi identice pentru toate Statele».....

«Țiu să spun, cu toate aceste, că România nu merită situa-
țiunea ce unii vor a-i impune astăzi. În or-ce caz, ne aflăm,
—cel puțin așa am înțeles noi întotdeauna,— în fața conferinței
Puterilor Aliate și Asociate cari au luptat spre a înfăptui
între altele și egalitatea între marile și micile State, precum și
spre a înființa regule care să servescă de acum înainte drept
principii și precedente. Printre aceste regule, observ aceia
care tinde astăzi a *holădă clase deosebite în ceea-ce privește*
«Suveranitatea Statelor. În numele României, nu pot primi a-
cest principiu»...

Cum pe de altă parte Președintele Conferinței spusese, în privința înțeleșului clauzei minorităților:

«Nu cred că ar fi umilitor pentru România de a primi sfaturi prietenești, date de State care se numesc Statele Unite din America, Marea Britanie, Italia, Franța»,

Șeful delegațiunii române a răspuns:

«Nu este vorba aci de sfaturi prietenești, ci de obligațiuni contractuale; guvernul român va fi în totdeauna dispus să primească sfaturi de la prietenii săi cei mari. Dar niște sfaturi înscrise în tractate, sub forma unor îndatoriri precise de la guvern la guvern, nu mai au numai acest caracter curat prietenesc...»

În cele din urmă Șeful Delegațiunii române a încheiat astfel:

«Am formulat, Domnilor, observațiunile acestea în scurta expunere ce v'am cetit, nu numai în numele independenței Statului Român, dar în numele celor două mari principii pe care le reprezintă această Conferință, unul din aceste principii privitor la pacea, ordinea, frăția între popoarele unui acelaș Stat, cellalt privind la egalitatea tuturor Statelor, mari și mici, când este vorba de drepturile asupra legislațiunii lor interne. Iată de ce cer, în numele României, să nu i-se impună condițiuni, pe care ea nu le poate primi.»

Fată de toate acestea, iată ce am propus noi la 31 Mai, în privința minorităților:

«În interesul libertății și al justiției peurru toți, tot ea și în acel al propășirii sale lăuntrice, România este hotărâtă a asigura drepturile minorităților. În acelaș interes, ea nu cere pentru sine, ca Stat independent, nici un tratament excepțional; dar ea nu poate nici să primească a îndura un regim special, căruia nu sunt constrânse alte State suverane. Iată de ce, ea se declară gata a pune în proiectul de tractat... textul următor:

«România acordă tuturor minorităților de limbă, neam și credință, cari locuiesc înăuntrul noilor sale hotare, drepturi egale cu cele care aparțin celorl'alți cetățeni români.»

IV. Insemnătatea clauzei transitului și comerțului.

În ceea-ce privește transitul și negoțul, Delegațiunea română a declarat în scris pe de altă parte, tot încă de la 31 Mai, cele ce urmează :

«România este dispusă a lua toate măsurile destinate a ușura transitul și a desvolta comerțul cu celelalte națiuni».

«Ea va primi în privința aceasta toate dispozițiunile de ordin general pe cari Liga Națiunilor le va edicta și cari vor fi aplicabile tuturor Statelor din această Ligă, precum și acelea stabilite în deosebitele comisiuni speciale ale Conferinței Păcii, pe cari delegații români le-au primit».

Consiliul Suprem, dimpotrivă, n'a vrut să-și schimbe hotărârea de a ne cere să semnăm articolul 60 din Tractatul cu Austria și Tractatul special cu Marile Puteri. Consiliul suprem al Marilor Puteri ține astfel să fie el stăpân pe toată gospodăria țării noastre.

Două sunt foloasele mari pe cari Marile Puteri înțeleg să le tragă din supunerea noastră.

Mai întâi știut este, că în timpul acesta de dupe războiu Marile Puteri luptă din greu fie-care pentru sine să-și îndrepte gospodăriile lor stricate în urma războiului; de aceea ele și mai ales unele din ele, vor să fie asigurate că nu vor întâmpina nici o piedică în desfășurarea negoțului lor din afară. Marile Puteri vor să fie sigure că pe piețele străine nu se vor ridica alți concurenți noi din partea Statelor Mici.

Pentru aceasta au nevoie să nu lase să iasă din cele-Parte țări de cât ceea-ce vor ele, cu atât mai mult cu cât de unele din produsele acestor țări mici, cum sunt cerealele și mai ales petrolul nostru, ele au o foarte mare nevoie.

Marile Puteri își pregătesc astfel prin articolul 60 sus-numit și Tractatul care-l dezvoltă, o unealtă desăvârșită a domniei lor economice asupra noastră; regimul vamal va putea fi sub controlul lor, iar drumurile țării le vor putea întrebuința cum le vor conveni lor mai bine.

Urmarea ar fi, că România se va afla în acest caz în nepuință de a-și înființa sau reface o industrie și în genere o producțiune mai largă, de care-ce nu va putea lua nici o măsură

mai puternică de ocrotire a începuturilor sale. Pe de altă parte România nu ar putea vinde nici chiar în țările vecine produsele sale, atunci când nu ar conveni Marilor Puteri, de oare-ce acestea ar putea trimite acolo chiar pe la noi prin țară mărfurile lor spre a le goni pe ale noastre. Chiar la noi în țară, streinii și-ar putea vinde mărfurile, iar ale noastre ar fi greu de desfăcut. Într'un cuvânt nu-i nimic dacă România va trebui să rămână săracă, pentru ca streinul să se poată îmbogăți cât mai ușor.

Al doilea folos mai însemnat, pe cari marile Puteri înțeleg să-l tragă din primirea de către noi a prevederilor economice din Tractatele ce vor a ne impunea, este în legătură cu politica lor generală.

Consiliul suprem are mare grijă, într'adevăr, ca Austria și Ungaria nouă, într'un caz de nou războiu, să nu treacă iar de partea Germaniei. Consiliul suprem are slăbiciunea de a crede că va reuși a le opri pe această cale, purtându-se cât mai bine acum cu aceste țări. El uită însă prea des că aceste țări, au fost vrășmașe Aliatilor și că Ungaria mai ales s'a arătat chiar până azi o primejdie pentru un Aliat credincios cum am fost noi.

Asifel Austria și mai ales Ungaria, deși în unele privințe au suferit mult mai puțin de cât noi, se plâng mereu pe lângă Marile Puteri, că viața lor este astăzi peste puțință de grea. Și Marile Puteri nu numai că se gândesc a le crede în totul, dar vor să ia un rând întreg de măsuri care să le ușureze traiul în dauna ținuturilor cari au făcut parte din fosta împărăție austro-ungară și care s'au alipit la alte State vecine sau au înființat alte State noi. De aceea, Marile Puteri se gândesc a lega toate aceste ținuturi printr'o serie de îndatoriri economice în folosul Austriei și Ungariei. Aceasta înseamnă reînființarea până într'o măsură, din punctul de vedere economic, a vechei unități habsburgice în dauna noastră și a altor state mici. Noi nu spunem că nu trebuie să facem negoț cu Austria și Ungaria, dar întrebarea este dacă trebuie să jertfim nevoile noastre în folosul vrășmașilor noștri numai și numai pentru a mulțumi Marile Puteri într'o părere cu totul greșită a lor.

Acestea erau de spus în ceea-ce privește înțelesul și însemnătatea clauzelor privitoare la minorități, transit și comerțul exterior.

Jurnal de România 25

V. Păreră Marilor Puteri asupra deosebirii între Statele Mici și Statele Mari

O întrebare firească se naște însă: oare Marile Puteri nu încearcă în nici un fel să îndreptățească purtarea lor față de noi? Și în acest caz ce temeieri aduc?

Marile Puteri se feresc a spune că ar voi a lovi în neatarnarea și în demnitatea noastră.

Ele spun însă răspicat, întâi că ele au câștigat războiul, al doilea că numai ele vor asigura pace în noua așezare a lumii, al treilea, în sfârșit, că ele au creat Statele Mici egite de pe urma dărâmării împărăției Austro-Ungare și printre acestea și pe noi. Astfel ar avea un drept întreit de a întinde epitropia lor asupra noastră.

Câte trele aceste temeieri sunt însă cu desăvârșire greșite. Mai întâi războiul nu a fost câștigat numai de Marii Aliați ci de toți la un loc, și nu se știe ce s'ar fi făcut cei mari fără cei mici. Al doilea Consiliul Suprem al Statelor Mari până acum nu numai că nu a păzit Statele Mici, ci dimpotrivă aproape numai neajunsuri le-a adus; tot asemenea în trecut nimeni nu poate pune la îndoială marile foloase ce Statele mici au adus pentru paza Statelor Mari, pe când toată lumea recunoaște că Statele Mari au fost în multe privințe o grea primejdie pentru Statele Mici. În fine, al treilea, a spune, că Statele Mari au creat România și, încă mai mult, a spune că au creat-o acum este a nu cunoaște adevărul. România este creațiunea firească a neamului românesc, prin lupte și suferințe grele de sute și sute de ani, de cele mai multe ori chiar împotriva dorinței și voinței Marilor Puteri.

Președintele Conferinței a spus cu toate acestea că noile State Mici și între ele și România își datorează ființa lor Marilor Puteri.

Iar președintele Wilson a vorbit în ziua de 31 Mai, în ședința plenară, precum urmează:

Mi-ar părea foarte rău ca această adunare să se sfârșească lăsând în mintea unora credința, că am înțeles să spunem aici, că Marile Puteri doresc a impune în totul dominația lor unor Puteri mai puțin mari, pornind dela un sigășiment de auto-

aritate și mândrie. Doresc să trag luarea aminte asupra unei cefețe a așezământului la care lucrăm cu toții. Noi voim să rămânem pace în lume, și să piară orice turburare și primejdie pe viitor. O condițiune de temelie pentru aceasta este o împărțire dreaptă a ținuturilor după legăturile și voințele populațiilor. După ce se va face aceasta, Puterile Aliate și Asociate vor garanta dănuirea așezământului, pe cât cu putință mai drept, la care vor fi ajuns. Ele singure vor lua îndatorirea și sarcina acestei garanții; asupra lor va cădea în mod firesc răspunderea cea mai mare, după cum tot ele au făcut, din puterea însăși a lucrurilor, efortul cel mai mare în războiu; și nu trebuie uitat că garanția din urmă a păcii obștești este forța lor. Față de toate acestea, este oare nedrept ca ele să vă vorbească, nu ca dictatori, ci ca sfătuiitori și prieteni, și să vă spună: Nu putem garanta hotarele voastre, dacă nu credem că împlinesc oarecari condițiuni drepte? Aceeași judecată se potrivește și cu minerițiile. Dacă vroiți ca Principalele Puteri Aliate și Asociate să garanteze ființa însăși a Statelor, este oare nedrept ca să li se dea mulțumire asupra unor măsuri spre a nu lăsa pricine de turburare, măsuri pe cari le cred neapărat trebuitoare pentru a înlătura pricinile viitoare de războiu? Cerem prietenilor noștri din Serbia și România să credă, că nu vroidem astăzi să aducem atingere unor suveranități vechi și recunoscute; dar la ținuturile pe cari se întindeau aceste suveranități, tratatul de față de pace va alipi mult de tot.

«Eu am nădejdea, că vom ajunge — acesta e scopul nostru — la o lucrare împreună prietenoasă de bună voie pe singurul temeliiu cu putință. Acest temeliiu, trebuie să-l spunem: numai de acolo de unde vine forța va fi ținută pacea; în forța singură stă garanția supremă a acestei păci».

La acestea Șeful Delegațiunii Române a răspuns între altele: «Este sigur, că Marile Puteri, prin jertfele lor, au asigurat victoria marelui cauze a tuturor; dar îmi voi îngădui să adaug ceva la cuvintele pe care Președintele le-a spus, — și pentru care îi mulțumesc în numele Statelor mici, — atunci când ne-a încredințat că grija Marilor factori politici ne este câștigată și că vrea să garanteze siguranța tuturor; voi adăuga anume, că răspunderea fiecărui Stat nu încetează prin aceasta de a ră-

oia, în
per. d
p. 22

7

omănea cum a fost, în ceea-ce privește neatărnare și siguranța
 -esa. Astfel, astăzi, România este nevoită a asigura, cu trupele
 -sale, nu numai apărarea hotarelor sale, dar încă și apărarea
 unei cauze care atinge întreg mijlocul Europei. Prin urmare,
 deși Puterile Mari au o sarcină mai mare, în măsura întin-
 derei lor, cu toate aceste răspunderea și sarcinile Statelor in-
 -dependente rămân întregi, oricare ar fi întinderea lor.

VI. Concluziuni asupra situației de astăzi

Orcare ar fi în fine îndreptățirea pe care Marile Puteri în-
 -cearcă a o da purtării lor față de noi și fie că această îndrep-
 -tățire ar fi bună, fie că ar fi rea, o mare îngrijorare ne-ar putea
 cuprinde: Consiliul suprem al Marilor Puteri va vrea de sigur
 cu orice preț a ne face să ne încovoiăm la porunca lui, și a ne
 lua astfel neatărnarea de până acum.

La aceasta vom răspunde mai întâi, că România a trecut în
 istoria ei din cea din urmă jumătate de veac și chiar de curând
 de tot prin împrejurări încă și mai grele și în totdeauna le-a
 învins. Le-a învins, pentru că patima îndărjită pentru neatăr-
 -nare a marilor noștri înaintași și oameni de Stat a fost în tot-
 -deauna neștirbită; pentru că au avut încredere în puterea de
 viață a neamului românesc și în izbânda în totdeauna neln-
 -frântă a dreptății în istoria lumii. Numai popoarele care au
 pierdut această îndărjire și această încredere și-au putut pierde
 neatărnarea.

Dar în afară de aceasta să nu uităm a vedea lucrurile cum
 sunt la Conferința Păcii. Consiliul suprem al Marilor Puteri
 este una și fiecare din aceste Mari Puteri est altceva. Sunt
 foarte puține Puterile Mari care să fie mulțumite cu adevărat
 de cele ce a făcut și face Consiliul suprem la Conferința Păcii.
 Astăzi gresățile pe care și le-a pus singur în cale Consiliul
 suprem precum și marile greșeli, pe cari le-a făcut în atât
 de multe privințe, îl fac aproape neputincios să așeze noua
 stare de lucruri în Europa de răsărit; în orice caz, în schimbul
 jertfei neatărnării noastre, el nu ar putea să ne dea nici cel
 puțin asigurarea liniștei sau a unui trai mai bun al locuitorilor
 țării noastre. În sfârșit dreptatea cauzei noastre este cimoscută

tot mai mult în țările mari din străinătate. Nu avem decât să lucrăm din răpputeri spre a o face cunoscută mai departe de lumea întreagă, și atunci chiar și dacă nu vom izbuti a câștiga cu noi pe toți oamenii de Stat din fruntea guvernelor Statelor Mari, marile opinii publice din străinătate, luminate asupra propriilor lor interese față de noi, vor sfârși prin a schimba părerea guvernelor lor.

Altor state mici aliate, cum e spre pildă Belgia, nu se cere ceea ce ni se cere nouă. Statelor care n'au intrat în războiu, au stat nepăsătoare și n'au făcut jertfe pentru aliați nu li se cere nimic. Nici chiar Germaniei vrășmășe și invinse nu i se impune controlul minorităților ca nouă.

Pentru înțimic în lume, nu trebuie să primim a semna căderea noastră din rândul Statelor libere. A semna este a-și lua îndatoriri hotărâte, chiar dacă în acelaș timp am proclama în Parlament că voința ne-a fost siluită. A semna și a face rezerve altfel decât în însăși Tractatele semnate este a face cunoscut, că nu vom ținea seamă de cuvântul nostru dat în scris, și aceasta ar fi și mai rău.

Condițiuni ca cele ce Marile Puteri Aliate nouă vroesc astăzi să ne silească a primi, ne-ar fi putut impune Germania, atunci când armatele ei călcaseră pe cea mai mare parte a pământului nostru și când, legați de mâini și de picioare din vina tot a Marilor noștri Aliați, eram în neputință desăvârșită de a avea or-ce voință; asemenea condițiuni, însă nu putem fi constrânși a primi dela niște Aliați, pentru cari noi am jertfit totul și alături de cari stăm învingători. Să nu uităm într'adevăr că noi am sângerat și am suferit chiar mai mult decât cei mari. De parte de noi gândul de a precupeți sângele nostru; dar nu putem lăsa să se, nesocotească nici morții noștri și nici marea cauză pentru care ei și-au dat viața.

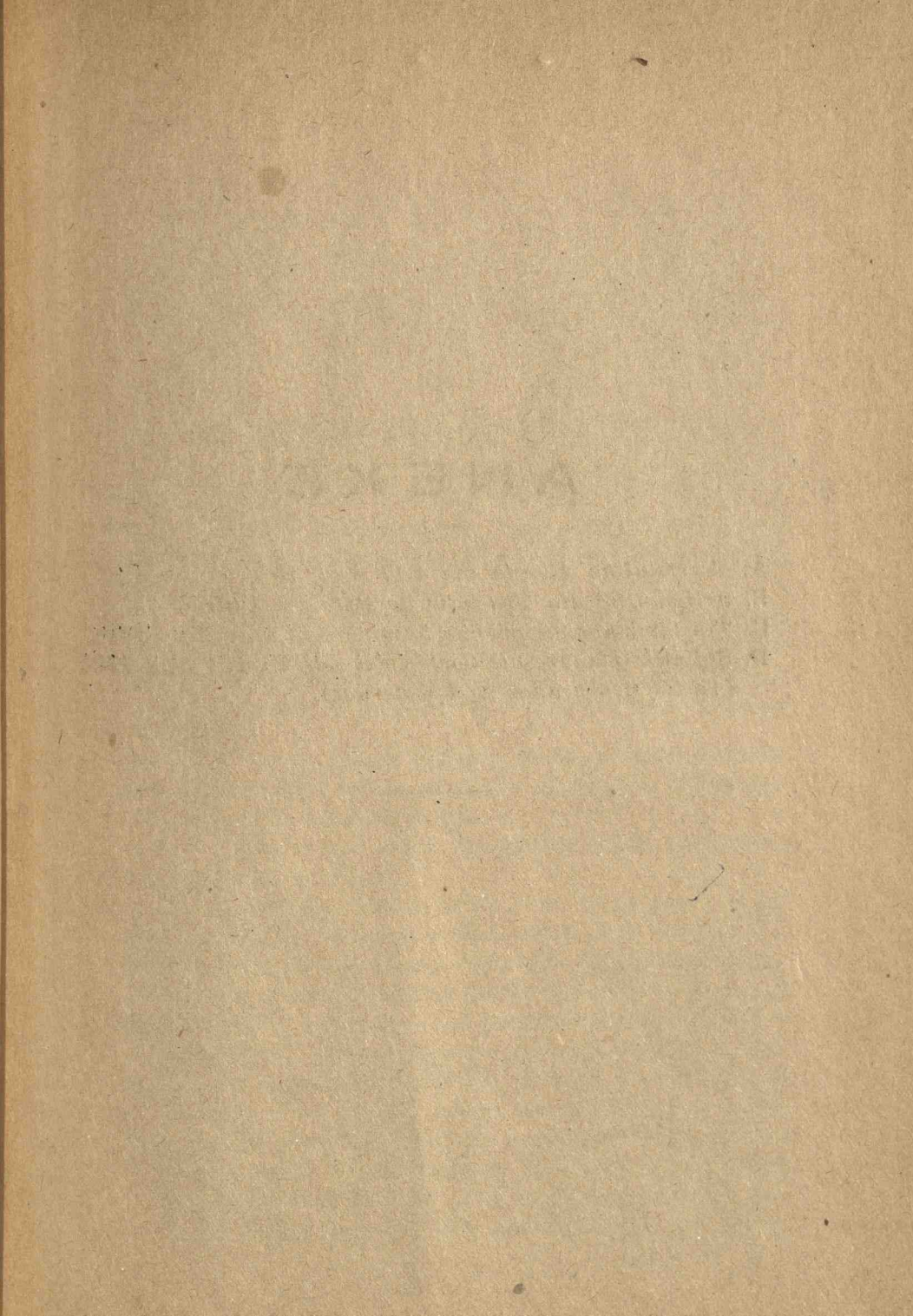
Acum, vroind a ne intimida, Consiliul Suprem ne aruncă învinuiri imaginare și în cel mai blând caz nedrepte: că am fi intrat târziu în războiu, că am fi încheiat cu Germanii Pacea de la București și că nu am vroit să ne supunem tu'uror ordinelor ce el a înțeles a ne da. Consiliul Suprem pare a nu ierta guvernului României că s'a gândit mai înainte de toate la neamul românesc și la drepturile lui. Astăzi, acest Consiliu care

aiurea se face apărătorul democrației, pare a nu voi să îngăduie guvernului nostru răgaz nici măcar pentru a se sfătui cu Parlamentul.

• Incercarea grea prin care România trece astăzi nu trebuie nici de cum să ducă la schimbarea politicii ei externe și îndepărtarea ei de Aliați.

Le vom rămâne prieteni și recunoscători pentru binele ce au făcut neamului nostru. Ba chiar mai mult : interesele pe care le apărăm noi astăzi le sunt comune și lor. Și astfel nu facem de cât să pregătim o uniune încă și mai temeinică pe viitor, în care demnitatea și interesele vitale ale fiecăruia dintre noi vor fi pe deplin respectate.

28 Nov. 1919.



ANEXE

- A. *Tratatul de Alianță din 4/17 Aug. 1916.*
 - B. *Articolul 60 din Tratatul de Pace cu Austria.*
 - C. *Tratatul Special privitor la minorități, transit și comerț.*
 - D. *Ședințele Plenare ale Conferinței dela 29 și 31 Maiu 1919.*
(Textul stenografiat al desbaterilor).
-

A. TRACTATUL DE ALIANTĂ

DELA 4/17 AUGUST 1916

Art. 1. — Franța, Marea Britanie, Italia, și Rusia garantează integritatea teritorială a regatului României în toată întinderea granițelor sale de acum.

Art. 2. — România se îndatorează a ataca Austro-Ungaria în condițiunile arătate prin convențiunea militară; România se îndatorează de asemenea de a înceta, îndată după declararea de război, orice relațiuni economice sau schimburi comerciale cu inamicii Aliatilor.

Art. 3. — Franța, Marea Britanie, Italia și Rusia recunosc României dreptul de a anexa teritoriile monarhiei Austro-Ungare, stipulate și determinate la art. 4.

Art. 4. — Limitele teritoriilor menționate la art. precedent, sunt fixate precum urmează :

Linia de demarcațiune va începe pe Prut, la un punct al hotarului de acum între România și Rusia, aproape de Novoselița și va urca acest fluviu până la hotarul Galiției la confluența Prutului cu Ceremușul. În urmă ea va urma frontiera Galiției și Bucovinei și aceea a Galiției și a Ungariei până la punctul Stog (cota 1655). De acolo ea va urma linia de separatiune a apelor între Tisa și Viso. pentru a atinge Tisa la satul Trebusa în susul locului unde se unește cu Viso. Din punctul acesta, ea va coborâ pe talvegul Tisei până la patru kilometri în josul confluenței sale cu Szamos, lăsând satul Vasares-Namény României. Ea va urma apoi direcțiunea Sud—Sud—Vest până la un punct la șase km. la Răsărit de orașul Debrețin. Din acest punct ea va atinge

Crișul la trei kilometri în jos de unirea celor doi afluenți ai săi. Crișul alb și Crișul repede. *Ea va trece apoi pe Tisa la înălțimea satului Algye, la Nord de Seghedin, trecând la Apus de satele Croshaza și Bekessamson la trei kilometri de care va face o mică curbă. Dela Algye linia va coborâ talvegul Tisei până la confluența sa cu Dunărea și în urmă va urma talvegul Dunărel până la granița actuală a României.*

România se îndatorează a nu ridica fortificațiuni în fața Belgradului într'o zonă ce se va determina în urmă și să nu fie în această zonă decât forțe necesare serviciului de poliție. Guvernul Regal Român se îndatorează a indemniza pe Sârbii din regiunea Banatului, care părăsind proprietățile lor, ar voi să emigreze, în timp de doi ani de la încheerea păcii.

Art. 5. — România de o parte și Franța, Marea Britanie, Italia și Rusia de altă parte se îndatorează de a nu încheea pace separată sau pacea generală, decât împreună și în același timp.

Franța, Marea Britanie, Italia și Rusia se îndatorează de asemenea, ca, la Tractatul de pace, teritoriile Monarchiei Austro-Ungare, stipulate la Art. 4, să fie anexate la Coroana României.

Art. 6. — România se va bucura de aceleași drepturi ca și Aliații pentru tot ce privește preliminările, negocierile păcei, precum și dezbatererea chestiunilor care vor fi supuse hotărârilor Conferinței de Pace.

Art. 7. — Puterile contractante se îndatorează să păstreze secretă convențiunea de față până la încheerea păcei generale.

Făcut în cinci exemplare la București în ziua de 4 (17) August 1916.

B. TRACTATUL CU AUSTRIA

Articolul 60

*(Partea a treia, Secțiunea patra, capitolul
asupra României)*

România primește inserțiunea într'un Tractat cu Principalele Puteri Aliate și Asociate a dispozițiunilor pe care aceste Puteri le vor socoti necesare pentru a ocroti în România interesele locuitorilor care se deosebesc de majoritatea populațiunei prin rasă, limbă sau religione.

România primește de asemenea inserțiunea într'un Tractat cu Principalele Puteri Aliate și Asociate a dispozițiunilor pe care aceste Puteri le vor socoti necesare pentru a ocroti libertatea transitului și un regim echitabil pentru comerțul celorlalte națiuni.

C. TEXTUL CONVENTIUNEI SPECIALE

Între Statele-Unite ale Americii, Marea Britanie, Franța, Italia și Japonia desemnate ca principale puteri aliate și asociate de o parte și România de altă parte:

Considerând că în virtutea tratatelor semnate de principalele puteri aliate și asociate, de altă parte, largi mărimi teritoriale sunt sau vor fi obținute de Regatul României;

Considerând că în Tratatul dela Berlin independența Regatului României n'a fost recunoscută de cât sub rezerva unor anume condițiuni;

Considerând de altă parte că principalele puteri aliate și asociate doresc să recunoască fără condițiuni independența Regatului României, atât pe vechile cât și pe nouile sale teritorii;

Considerând în fine că România este doritoare de a da de bună voe garanții sigure de libertate și dreptate atât tuturilor locuitorilor din vechiul Regat al României cât și celor din teritoriile transferate din nou, rasei sau religiunii căreia aparțin;

În scopul acesta, reprezentanții aci prezenți ai Inaltelor părți contractante și anume:

Președintele Statelor-Unite ale Americii, M. S. Regele Regatului Unit al Mării Britanii, al Irlandei și al teritoriilor britanice de dincolo de mare, Împărat al Indiei, Președintele Republicii Franceze, M. S. Regele Italiei, M. S. Împăratul Japoniei și M. S. Regele României,

După ce au schimbat deplinele lor puteri recunoscute în bună și legală formă, au convenit asupra următoarelor stipulațiuni
Puterile aliate și asociate, semnatare ale tratatului de Ber-

În din 13 Iulie 1878, luând în considerare obligațiunile contractate în virtutea prezentului tratat de către guvernul român recunosc că România este definitiv liberată de condițiunile puse la recunoașterea independenței sale prin articolul 44 din Tratatul de Berlin.

Art. 1. — România se angajează ca stipulațiunile conținute în art. 2—8 din prezentul capitol, să fie recunoscute ca legi fundamentale, ca nici o lege, nici un regulament, nici o acțiune oficială, să nu fie în contradicere sau în opunere cu aceste stipulațiuni și ca nici o lege, nici un regulament, nici o acțiune oficială, să nu prevaleze în contra lor.

Art. 2. — Guvernul României se angajează să acorde tuturor locuitorilor plina și întreaga protecție, a vieții lor și a libertății lor, fără deosebire de naștere, de naționalitate, de limbă, de rasă sau de religione.

Toți locuitorii României vor avea dreptul la liberul exercițiu, atât public cât și privat, a oricărei credințe, religii sau rit, a cărui practică n'ar fi incompatibilă cu ordinea publică și bunele moravuri.

Art. 3. — România recunoaște ca cetățean român cu drepturi depline și fără nici o altă formalitate, orice persoană domiciliată la data punerii în vigoare a prezentului tratat, în interiorul teritoriului integral al României cuprinzând și teritoriile ce-i sunt atribuite de tratatul de pace cu Austria, Ungaria și Bulgaria sau teritoriile ce ar putea să-i fie atribuite ulterior, care la acea dată nu va fi cetățean al altui stat, excepțiune făcând pentru Austria, Ungaria și Bulgaria.

Totuși cetățenii austriaci, unguri și bulgari, în vârstă de mai mult de 18 ani, vor avea facultatea, în condițiunile prevăzute de zisele tractate, să opteze pentru orice altă naționalitate ce i-ar fi deschisă. Opțiunea bărbatului atrage pe cea a femeii și opțiunea părinților atrage pe a copiilor lor de o vârstă mai mică decât 18 ani.

Persoanele care au exersat dreptul opțiunei de care vorbirăm, în cele 12 luni care vor urma, în afară de dispozițiunile contrare ale tractatelor de pace cu Austria, Ungaria și Bulgaria își vor putea transporta domiciliul lor în statul în favoarea căruia a optat. Ele vor fi libere să-și conserve bunurile imobiliare ce

posedă pe teritoriul Român. Ele vor putea lua cu ele bunurile mobile de orice natură. Nu le va fi impus nici un drept de ieșire.

Art. 4. — România recunoaște ca cetățean român cu drepturi depline și fără nici o altă formalitate, persoanele de naționalitate austriacă, ungară sau bulgară, care sunt născute pe teritoriul cedat României de tratatul de pace cu Austria, Ungaria și Bulgaria, din părinți care au domiciliat acolo, cu toate că la data punerii în vigoare a prezentului tratat, ele propriu zis, nu domiciliau acolo.

Totuși, în timp de doi ani ce vor urma punerii în vigoare a prezentului tratat, aceste persoane vor putea declara înaintea autorităților românești competente, din țara lor de rezidență, că renunță la naționalitatea română și ele vor înceta din momentul acela de a mai fi considerate ca supuși români. În vederea acesteia, declarațiunea bărbatului atrage pe aceea a femeii și declarațiunea părinților atrage pe acea a copiilor în vârstă de mai puțin de 18 ani.

Art. 5. — România se angajează să nu aducă nici o piedică exercițiului dreptului de opțiune prevăzută în tratatele încheiate de puterile aliate și asociate, cu Austria, Ungaria și Bulgaria, permițând celor interesați să aleagă dacă vor sau nu să primească naționalitatea română.

Art. 6. — Naționalitatea română va fi câștigată de plin drept prin simplul fapt al nașterii pe teritoriul român pentru oricare persoană, care n'ar putea să se prevaleze de o altă naționalitate.

Art. 7. — Toți supușii români vor fi egali înaintea legii și se vor bucura de aceleași drepturi civile și politice fără deosebire de rasă, limbă sau de religie.

Diferența de religie, de credință sau de confesiune, nu va trebui să împiedice pe nici un supus român, în ceea ce privește bucurarea drepturilor civile ori politice, în special pentru admiterea la funcțiuni publice, la însărcinările publice, la onoruri sau în exercițiul diferitelor profesii și industrii. Nu va fi dictată nici o restricțiune în contra liberei întrebuintări din partea or-cărui supus român, a ori-cărei limbi, fie în relațiunile private, fie în comerț, fie în materie de religie, de presă sau de publicațiuni de orice natură, fie în întruniri publice.

Cu toată stabilirea din partea guvernului român a unei limbi oficiale, ușurinți raționale se vor da supușilor români de altă limbă decât limba românească, pentru întrebuintărea limbei lor, fie verbal, fie înscris, înaintea Tribunalelor.

Art. 8. — Supușii români aparținând minorităților etnice de religie sau de limbă, se vor bucura de același tratament și de aceleași garanții. În drept și în fapt, cu ceilalți supuși români.

În special ei vor avea un drept egal de a crea, de a dirija și de a controla pe cheltuelile lor. instituțiunile caritabile, religioase sau sociale sau școlare și alte stabilimente de educațiune.

Au dreptul de a întrebuinta liber propria lor limbă și de a exercita liber religieuna lor,

Art. 9. — În materie de învățământ public, guvernul român va acorda în orașele și districtele unde se află proporțiuni considerabile de supuși români de altă limbă decât limba română, ușurințe potrivite pentru ca în școlile primare instrucțiunea să fie dată în limba lor proprie copiilor acestor supuși români. Această stipulațiune nu împiedică ca guvernul român să facă învățământul limbei române obligatoriu în zisele școli.

În orașele și districtele mari, unde se află o proporție considerabilă de supuși români aparținând unei minorități etnice de religie sau de limbă se va asigura acestor minorități o parte echitabilă în folosința și afectarea sumelor cari ar putea să fie atribuite din fondurile publice, budgetul Statului, budgetele comunale sau altele, într'un scop de educațiune, de religie sau de caritate.

Art. 10. — Comitete școlare alese pe loc de către comunitățile ovrcești din România, vor asigura sub controlul general al Statului, repartițiunea părții proporționale a fondurilor publice desemnate pentru școalele ovrcești conform cu art. 9, precum și organizarea și direcțiunea acestor școli.

Dispozițiunile art. 9 în ceea-ce privește întrebuintărea limbilor în școale vor fi aplicabile și ziselor școale.

Art. 11. — Ovrceii nu vor fi obligați să îndeplinească acte constituind o violare a Sabbaturilor și nu vor fi isbiți de nici o incapacitate dacă refuză să se ducă la Tribunale sau să îndeplinească acte legale în ziua Sâmbetei. Totuși această dispozițiune nu va dispensa pe ovrcei de obligațiunile impuse tuturor

supușilor români în vederea necesităților Statului, serviciul militar, apărării naționale sau menținerii ordinii publice.

România declară intențiunea sa de a se abține să prescrie sau să autorize alegeri, fie generale, fie locale, cari ar avea loc Sâmbăta.

Nici o inscripție electorală nu va trebui să fie obligatorie într'o zi de Sâmbăta.

Art. 12. — România acceptă să acorde sub controlul Statului român comunităților Secuilor și Saxonilor din Transilvania autonomia locală în ceea ce privește chestiunile religioase și școlare.

Art. 13. — România acceptă ca în măsura în care stipulațiunile articolelor precedente privesc persoane aparținând la minorități de rasă, de religie sau de limbă, aceste stipulațiuni constituiesc obligațiuni de interes internațional și vor fi puse sub garanție Societății Națiunilor. Ele nu vor putea fi modificate fără asentimentul majorității Consiliului Societății Națiunilor,

Statele-Unite, Imperiul Britanic, Franța, Italia și Japonia se obligă să nu refuze asentimentul lor modificărilor ziselor articole care modificări ar fi primite de această majoritate a Consiliului Societății Națiunilor.

România acceptă, ca orice membru al Consiliului Societății Națiunilor să aibă dreptul de a semna la atențiunea Consiliului, orice infracțiune sau orice temeri de infracțiune la vreuna din aceste obligațiuni și că Consiliul va putea să urmeze în așa mod și să dea așa instrucțiuni care vor părea proprii și eficace în orice împrejurare.

România acceptă de asemenea ca în caz de divergență de păreri, în chestiunile de drept sau de fapt care privesc aceste articole între guvernul român și o oarecare din principalele Puteri aliate și asociate sau o oricare altă putere membră a Consiliului Societății Națiunilor, această divergență să fie considerată ca un diferend având un caracter internațional conform cu termenii art. 14 din pactul Societății Națiunilor.

Guvernul român acceptă ca orice diferend de acest fel să fie, dacă cealaltă parte o cere, diferit Curței permanente de Justiție.

Deciziunea Curței permanente va și fără apel și va avea aceeași forță și valoare ca o deciziune dată în bază art. 13 al pactului.

Art. 14. — România se obligă a nu încheia nici un tratat, convențiune sau acord și a nu lua nici o măsură care ar împiedica-o să participe la orice Convenție generală, care ar putea să fie încheiată sub auspiciile Ligei Națiunilor în vederea tratării echitabile a comerțului celorlalte State în cursul unei perioade de 5 ani dela punerea în vigoare a acestui tratat.

România se mai obligă a întinde la toate Statele aliate sau asociate orice favoare sau privilegiu pe care ea ar putea, în cursul aceleiași perioade de 5 ani, să le acorde în materie vamală, vreunui din Statele cu care dela August 1914, Statele aliate sau asociate au fost în războiu sau oricărui alt Stat, care în baza art. 6, partea a zecea, din tratatul cu Austria, ar avea cu aceleiași State aranjamente vamale speciale.

Art. 15. — Până la încheierea convențiunii generale sus vizate, România se angajează să acorde același tratament ca vaselor naționale sau vaselor națiunii celei mai favorizate, vaselor tuturor Statelor aliate și asociate care acordă un tratament analog vaselor românești.

Prin excepție la această dispozițiune e recunoscut dreptul expres al României sau oricărui alt Stat aliat sau asociat de a rezerva traficul de cabotaj vaselor naționale.

Art. 16. — Așteptând încheierea sub auspiciile societății Națiunilor a unei convenții generale destinate a asigura și a menține libertatea comunicațiilor și a tranzitului, România se angajează să acorde pe teritoriul român, cuprinzând și apele teritoriale, libertatea de tranzit persoanelor, mărfurilor, corăbiilor, trăsurilor, vagoanelor și curierilor poștali în tranzit, provenind sau cu destinațiunea la unul din Statele eliate sau asociate și să le acorde în ceea ce privește ușurințele, sarcinele, restricțiunile, un tratament, cel puțin tot așa de favorabil ca și persoanelor, mărfurilor, vaselor, trăsurilor, vagoanelor sau curierilor poștali ai României sau oricărei alte naționalități, origină importatiune sau proprietate, care s'ar bucura de un regim mai favorizat.

Toate drepturile și toate sarcinele impuse în România asupra acestui trafic în tranzit, vor trebui să fie rezonabile, ținând seamă de condițiunile acestui trafic. Mărfurile în tranzit vor fi scutite de drepturile de vamă sau altele.

Tarifele comune pentru traficul de tranzit prin România și

tarifarea comună între România și un Stat aliat sau asociat oarecare, comportând bilete sau scrisori de trăsură directe, vor fi stabilite dacă această putere aliată sau asociată o cere,

Libertatea de tranzit se va întinde serviciilor poștale, telegrafice și telefonice

Este bineînțeles, că nici un Stat aliat sau asociat nu ar avea dreptul să ceară beneficiul acestor dispozițiuni pentru o parte oarecare a teritoriului său, în care un tratament reciproc nu ar fi acordat în ceea ce privește același obiect.

Dacă în cursul unei perioade de 5 ani, începând dela punerea în vigoare a prezentului tratat, convențiunea generală sus zisă nu ar fi fost încheiată sub auspiciile Ligei Națiunilor, România va avea, oricare ar fi acel moment, dreptul de a considera sfârșite dispozițiunile prezentului articol, cu condițiunea de a da un preavis de 12 luni secretarului general al Societății Națiunilor.

Art. 17. — În așteptarea încheerii unei convențiuni generale pentru regimul internațional a căilor de apă, România se angajează să aplice părților din sistemele fluviale ale Prutului și Nistrului, care pot să fie cuprinse pe teritoriul său sau să-i formeze frontiera, regimul precizat în art. 332—337 ale tratatului de pace cu Germania.

Art. 18. — Toate drepturile și privilegiile acordate prin articolele precedente Puterilor asociate și asociate vor fi de drept câștigate tuturor membrilor Societății Națiunilor.

Prezentul tractat ale cărui texte francez și englez vor servi de mărturie, va fi ratificat. El va intra în vigoare în același timp cu tratatul de pace cu Austria.

Ratificarea se va face la Paris.

Puterile al căror guvern își are reședința în afară de Europa, vor avea facultatea de a se mărgini să facă cunoscut Președintelui Republicii franceze prin reprezentantul lor diplomatic de la Paris, că ratificarea lor s'a făcut și în cazul acesta ele vor trebui să transmită proba îndată ce ea se va putea face.

Se va dresa un proces-verbal al ratificării.

Guvernul francez va remite tuturor puterilor semnatare, câte o copie certificând procesul-verbal al ratificării.

Ca dovadă a celor de mai sus, plenipotențiarilor sus numiți, au semnat prezentul tractat.

Făcut la Versailles într'un singur exemplar care va rămâne depozitat în arhivele guvernului Republicii franceze și ale cărui expedițiuni autentice vor fi remise fie-căreia din puterile semnatare ale tratatului.

**D. SEDINTELE PLENARE ALE CONFERENȚEI
DELA PARIS DIN 29 MAI ȘI 31 MAI¹⁾**

A șaptea Ședință plenară a Conferenței

Joi 29 Mai 1919

Sub Președința d-lui Clémenceau, președinte.

Ședința se deschide la 15 ore.

Președintele. — Ordinea de zi cuprinde comunicarea către Puterile Aliate și Asociate a condițiilor de pace din Tractatul cu Austria. Această formulă nu este cu totul exactă, căci astăzi vă vom comunica condițiile fără clauzele militare, care au fost amânate pentru o dezbateră mai târziu, din cauza răsunetului ce pot avea asupra Statelor care formau împărăția Austro-Ungariei, de asemenea fără clauzele reparațiilor, care au fost trimise la comisiunea competentă și în sfârșit fără clauzele politice care ating Italia. Aceste trei părți ale Tractatului vă vor fi supuse de altfel cât mai curând. Cea mai mare parte a lor este terminată și vi se vor aduce la cunoștință, bine înțeles, înainte de înmânarea lor către Plenipotențiarii Austriaci.

D-l Brătianu (România). — Rog pe domnul Președinte să-mi îngăduie a-l întreba, dacă în comunicarea care trebuie să ni se facă astăzi este vorba de Tractatul complet, de textul amănunții al articolelelor sau numai de un rezumat asemenea celui care ni s'a citit înainte de înfățișarea Tractatului către Plenipotențiarii Germani ?

1) După primul text prezentat de stenograful oficial al Conferenței.

Președintele. — Vom proceda și acum cum am procedat cu Germania. Am în mâini textul clauzelor care vor fi date mâine Austriacilor; se va da citire în față conferinței unui text care este, cred, în realitate foarte vecin cu textul Tractatului¹⁾. Îndată ce acest rezumat fidel va fi adoptat de Conferință, ne vom crede autorizați a înmâna Tractatul reprezentanților Austriaci.

D-l Brătianu (România) În acest caz, așa avea o dorință de formulat.

Președintele. — Domnul Brătianu are cuvântul.

D-l Brătianu (România). În numele Guvernelor Greciei, Poloniei, Sârbilor-Croaților-și-Slovanilor, Ceco-Slovacilor și României, am onoarea a ruga Conferința de a binovoi să amâne cu 48 de ore înmânarea Tractatului către Asstriaci, astfel încât să putem lua, în chiar textul lor, cunoștință despre condițiunile ce o vorba a se impunea Austriei. Cerem să le cunoaștem și să le examinăm înainte de a adera la ele, căci, dupe cum a fost și cu textul care s'a comunicat Germanilor, într'o expunere verbală totul nu poate fi îndeajuns de limpede. Chiar și dacă acum s'ar da citire acestor texte, ne-ar trebui un timp de reflexiune pentru a putea examina urmările lor pentru fiecare din Statele noastre.

Iată de ce, în numele acestor guverne, rog pe domnul Președinte să binevoiască a cere Conferinței să amâne remiterea Tractatului către Austriaci, pentru a ne lăsa 48 de ore în scopul de a examina textul. Dacă el ne va fi dat astăzi, nu ar fi vorba de cât de o amânare de 24 ore; dar dacă ne va fi dat mâine, ar trebui o amânare de 48 de ore.

Președintele.— Cere cineva cuvântul?

Ca președinte al Conferinței mă cred îndatorat să spun, că găsesc cererea domnului Brătianu în totul întemeiată. Și unii și alții, am dori să sfârșim cât mai curând. Comitetele de redacțiune, Comitetele de experți, muncesc zi și noapte și grăbesc lucrul lor. Noi am nădăjduit că înainte de ședința de față ar fi fost cu puțință să comunicăm textul cerut de domnul Brătianu, dar nu există încă de cât cinci sau șase exemplare, astfel că nu s'a putut face comunicarea.

[1] Acest text nu cuprindea clauza minorităților referitoare la România.

Acest text se va putea distribui astă seară pe la 18 sau 19 ore Legațiunilor interesate, după asigurarea care mi se dă. Domnul Brătianu ne cere un răgaz de 48 de ore. Am putea astfel amâna pe luni remiterea Tractatului.

D-l *Brătianu (România)*.— Ne dați mai mult de cât am cerut.

Președintele.— E foarte drept. Aveți nevoie de a consulta acest document și de a-l discuta. Vă rog mult, ca în cazul cînd veți avea observațiuni de făcut, ceea-ce e posibil și chiar probabil, de a ni le aduce la cunoștință în scris cât mai curînd, astfel în cât să le putem examina între noi și să aducem aci soluțiuni gata.

Astfel am putea amâna ședința Conferenței pe Sâmbătă 15 ore și să hotărâm pe Luni remiterea Tractatului la St. Germain (Aprobare).

D-l *Brătianu (România)*.— Imi rămâne, domnule Președinte, să vă mulțumesc în numele Guvernului român.

Președintele.— N'aveți să-mi mulțumiți. E o simplă chestiune de dreptate.

Nimeni nu mai cere cuvîntul?

Viitoarea Ședință ar putea fi Sâmbătă 31 Mai la 15 ore.

Rămâne astfel hotărât.

(Ședința se ridică la 15 ore, 25 minute).

ȘEDINȚA A OPTA PLENARĂ

Sâmbăta 31 Mai 1919

Sub președinția d-lui Clémenceau, Președinte.

Ședința se deschide la 15 ore.

Președintele. — Ordinea de zi cuprinde comunicarea către Puterile aliate și asociate a termenilor Tratatului de pace cu Austria.

Domnilor, avem onoarea de a depune astăzi pe biroul Conferinței un document mult mai complet de cât acel pe care am fi putut a vi-l supune alaltăeri; nu mai lipsesc de cât clauzele politice privitoare la Italia, clauzele militare și clauzele reparațiilor, pentru care de alt-fel lucrul este deja foarte înaintat — ast-fel că peste două sau trei zile documentul va fi complet.

La cererea domnului Brătianu și a unui număr de șefi de Guvern, discuțiunea începută alaltăeri a fost amânată pentru ședința de azi, de oare-ce acești domni au dorit să aibă răgazul necesar pentru a citi clauzele Tratatului și a studia observațiunile sau amendamentele ce ar avea de prezentat.

Secretariatul General al Conferinței a primit câte-va amendamente pe care le voi supune îndată Conferinței. — În primul loc vin observațiunile Delegațiunii române, care desigur se pot rezuma în formule care să ia eventual loc în tratat.

Dau cuvântul domnului Brătianu.

D-l Brătianu (România). — Voi spune aproape tot, cea-ce am spus în propozițiunile și declarațiunile pe care le-am făcut în scris Conferinței.

Președintele. — V-ași ruga să le rezumați, citind numai textele pe care le propuneți pentru a înlocui pe cele din textul ce vi s'a comunicat.

D-l Brătianu (România). — Le voi rezuma pe cât va fi cu putință.

Președintele. Aveți deplină libertate de discuțiune. Trebuie să vă spun, că mi s'a dat textul D-voastră abia de trei minute.

D-l Brătianu. — Nici noi n'am avut textul tractatului, de cât eri la șese ore seara. Nu am avut nici măcar 24 ore spre a-l examina.

Președintele. — Mă mărginesc a vă explica procedura pe care o propun. Deoarece vom fi chemați să votăm, mi se pare cu totul necesar ca să știe și Conferența despre ce e vorba.

D-l Brătianu. — În aceste condițiuni voi da citire articolelor ce propunem a se insera în Tractat și motivelor care le întemeiază.

Președintele. — Domnul Brătianu are cuvântul.

D-l Brătianu. — Delegația română, primind textul parțial al proiectului de Tractat cu Austria eri, 30 mai, la șase ore seara, se grăbește a face declarațiunile alăturate, cuprinse în anexele A, B, C și D:

Anexa A

«Delegațiunea română socotește că încheerea păcii cu Austria nu lasă nici o îndoială asupra unirei Bucobinei cu România. ¹⁾ Într'adevăr, la România, devenită prin Tractatul său de Alianță din 17 August 1916 parte beligerantă în contra

¹⁾ Iată textul primitiv al Tractatului în privința aceasta: «Inaltele părți contractante recunosc și acceptă frontierele Bulgariei, Greciei, Ungariei, Poloniei, României, ale statului Serbo-Croato-Slovan și ale statului Ceco-Slovac așa cum sunt astăzi fixate sau ast fel cum vor putea fi fixate mai târziu, și Austria renunță în favoarea Principalelor Puteri Aliate și Asociate la toate drepturile și toate titlurile sale asupra acestor teritorii care i-au aparținut până acum și care, de și situate în afară de noile frontiere ale Austriei, nu sunt astăzi atribute nici unui Stat. Austria se leagă să primească așezământul ce va interveni, privitor la aceste teritorii».

•Austriei, a venit să se unească Bucovina, ca o urmare a des-
 •facerii împărăției Austriei și de acord cu dorințele populației
 •bucovinene. Ast-fel se află reparată, în integralitatea teritori-
 •ului luat Moldovei, răpirea din 1775».....

Anexa B

«Privitor la art. 5 din a treia parte, secțiunea a patra, din
 «proiectul de Tractat cu Austria ¹⁾, cuprinzând tratamentul mino-
 «rităților de către România, delegațiunea română are onoare
 «să facă următoarea declarațiune:

«Primul delegat român, la 27 Mai, a adresat următoarea
 «scrisoare Domnului Berthelot, președintele comisiunii însărci-
 «nate să determine natura garanțiilor care trebuie asigurate
 «pentru protecțiunea minorităților, incorporate în noile state în
 «formațiune din Europa și a celor din celelalte state care vor
 «primi mărimi teritoriale:

««Domnule Președinte, ca răspuns la scrisoarea ce ați bine-
 «voit a-mi adresa la 23 Mai c., am onoarea a vă comunica că
 ««România a asigurat egalitatea desăvârșită a drepturilor și liber-
 «tăților politice și religioase tuturor cetățenilor ei, fără deose-
 «bire de neam sau credință. Ea consideră ca cetățean român
 ««ori-ce individ născut în România și care nu e supus străin,
 ««precum și pe toți locuitorii teritoriilor nou unite cu România,
 ««foști supuși ai statelor cărora au aparținut până acum aceste
 ««teritorii, afară de cei care-și arată voința de a opta pentru o
 ««altă supușenie.

««In mod general România este gata să primească toate dis-
 ««pozițiunile pe care toate statele care fac parte din Liga Na-
 ««țiunilor le-ar admite pe propriul lor teritoriu în această ma-
 ««terie.

««In alte condițiuni România nu ar putea în nici un caz să
 ««Incuviințeze amestecul guvernelor străine în aplicarea legilor
 ««sale lăuntrice».

«.....Inspirându-se din aceste principii, delegații României au
 «votat, cu prilejul înființării Ligei Națiunilor, garanțiile propuse

1) In textul definitiv este art. 60.

• pentru statele din Liga Națiunilor; dar în afară de aceste principii generale România nu poate primi îndatoriri care ar limita drepturile sale de stat suveran și în această ordine de idei, ea consideră că drepturile statelor sunt aceleași pentru toate.

• În interesul însuși pe care întemeetorii Ligei Națiunilor trebuie să aibă de a preveni orice contradicțiune cu privire la marile principii din care ea se inspiră, ar trebui evitat membrilor dirigenți ai acestei instituțiuni atitudini care nu ar fi identice față de toate statele.

• De fapt o intervențiune străină, care de altfel nici n'ar da nici o libertate mai mare decât aceia pe care Statul Român s'a hotărât s'o asigure tutulor cetățenilor săi, ar putea să primejduiască opera de înfrățire care e scopul guvernului Român.

• De o parte unele minorități s'ar crede liberate de orice sentiment de recunoștință față de statul care se bizuie tocmai pe dezvoltarea acestui sentiment pentru a întări frăția raselor; de altă parte s'ar da naștere unui curent care ar tinde să înfăptuiască două categorii de cetățeni în acelaș regat: unii încercători în solitudinea statului, ceilalți cu apucături vrășmășești și gata să își caute apărători în afară de graniță.

• Istoria ne arată că, privită din acest punct de vedere, protecțiunea minorităților a contribuit mai mult să zdruncine temelile Statelor de cât să le întărească. Acum, Conferența aliaților trebuie să-și dea toate silințele tocmai spre a așeza pe bazele frăției între popoare țările a căror dezvoltare e menită să asigure pacea în Europa Centrală și Meridională. Tot același aliați, când a venit în desbateri proiectul Ligei Națiunilor, au respins articolul 21, al cărui cuprins e următorul:

• «Înaltele Părți Contractante sunt de acord pentru a declara că nici o piedică nu se va pune nici unei credinți religioase sau opinii cari în practică nu s'ar împotrivi opiniei publice și moravurilor, și că, în jurisdicțiunea lor respectivă, nimeni nu va fi turburat în viața sau libertatea sa sau în felul său de a-și căuta fericirea prin mijlocirea cutărei sau cutărei credințe religioase sau păreri».

• În interesul libertății și al dreptății pentru toți, precum și în interesul propășirii sale interne, România e hotărâtă să asigure drepturile minorităților. În acelaș interes ea nu pre-

«tinde pentru sine ca Stat independent nici 'un tratament excepțional, dar nu poate nici să îndure un regim special, la care alte state suverane nu sunt constrânse.

«De aceea ea e gata să pună în proiectul de Tractat la art. 5, partea III-a, secțiunea IV-a, textul următor:

«România acordă tuturor minorităților de limbă, neam și creștință, care iocuesc înăuntru noilor sale hotare, drepturi egale cu acelea care aparțin celor-l'alți cetățeni români».

Anexa C

«In ceea ce privește al doilea alineat al art. 5....., România declară că e gata să ia toate măsurile spre a ușura transitul și a desvolta comerțul cu celelalte națiuni.

«Ea va primi în această privință toate dispozițiunile de ordin general pe cari Liga Națiunilor le va edicta și cari vor fi aplicabile tuturor Statelor care vor face parte din această Ligă, precum și cele hotărâte în deosebitele Comisiuni speciale ale Conferinței de Pace, pe care Delegații români le vor fi primit».

Anexa D

«Consimțind să adereze la stipulațiunile cuprinse în proiectul de Tractat cu Austria sub rezervele arătate în declarațiunile alăturate, — România este însuflețită de dorința de a-și menține solidaritatea cu aliații.

«Dar, dându-și astfel consimțământul, se vede nevoită să declare, că nu trebuie să se deducă de aci primirea de către ea a tuturor principiilor similare ce ar putea să figureze în Tractatele cu celelalte state inamice».

Președintele. — Cereți un supliment de informațiuni. Sunt cu totul sigur că aveți documentele de 24 ore.

Dl. Brătianu. — Tractatul ne-a fost comunicat ieri seară la orele 6.

Președintele. — Vă cer iertare, ați avut elementele Tractatului în același timp cu noi. Această adunare există. E azi o conferință. Există de asemenea o autoritate la biroul ei, care trebuie să facă să prevaleze voința tuturor Puterilor. Nu avem intențiunea de a vă oprima.

D-voastră înfățișați o serie de considerațiuni, din care unele, cum sunt clarzele financiare, nu mi-au fost supuse de cât acuma, ast-fel că nu am avut nici chiar vreme de a le da cetire.

De oare ce avem intențiunea de a rezolva chestiunea chiar astăzi, pentru a nu amâna a doua oare pe Austriaci, voi trimete această parte Comitetului de redacție care vă va răspunde îndată.

Dați-vă bine seamă, că argumentele care ne sunt supuse, noi le cunoaștem.

Delegațiunile prezentându-se în fața D-voastră n'au făcut alt ceva decât să ne aducă textele care au fost depuse la birou. Le vom examina îndată din nou.

Pentru a proceda în mod regulat unesc așa dar deosebitele chestiuni care au fost propuse Conferinței de d-l Brătianu. Îl vestesc însă într'un mod general, că mai întâi în cea-ce privește teritoriile propriu zise, rămâne bine înțeles că, fie că ar fi vorba de Societatea Națiunilor, fie de guverne, noi nu putem garanta decât părțile de teritorii pe care chiar noi le vom fi atribuit, și că nu am putea garanta altele.

În ceea-ce privește drepturile minorităților sunt foarte fericit să știu, că d-l Brătianu gândește în privința aceasta întocmai ca și noi. Întrebarea este numai a se ști dacă, din pricina trecutului istoric al unor anumite popoare, nu ar fi necesar a se da, nu voi zice garanții suplimentare, ci garanții de un ordin mai desăvârșit, care pot fi recunoscute necesare. E o chestiune asupra căreia noi trebuie să ne hotărâm într'un fel și rog pe d-l Brătianu, precum și pe toți cei care ar avea observațiuni de acelaș fel de făcut, a fi cu totul siguri, că nu este vorba de a umili pe nimeni, nici de a călca drepturile suverane ai nici unei națiuni, dar că, ori-cum, istoria tuturor cu privire la minorități, nu este întocmai aceeași. Sunt de făcut în privința aceasta, distincțiuni necesare, așa că noi nu vom să umilim pe nimeni, când propunem un drept de control, nu al guvernelor străine, cum zice d-l Brătianu în textul său, dar al Societății Națiunilor, al căror control îl acceptăm cu toții la noi în condițiunile care au fost arătate de d-l Brătianu.

Nu poate așa dar fi vorba aci de a umili pe nimeni, nici de
 a călca suveranitatea nimănu.

D-l Brătianu. — Cei cuvântul.

Președintele. — Domnul Brătianu are cuvântul.

D-l Brătianu. — N'am avut nici odată intențiunea de a pune
 la îndoială afirmațiunile domnului Președinte; dar nu trebuie
 nici ca Domnia-voastră să puneți la îndoială buna mea credință
 când vă spun, că am primit Tractatul aseară la 6 ore și că am
 avut mai puțin de 24 de ore pentru a-l examina și a prezenta
 propunerile mele.

În rezumatul care ne-a fost remis înainte, clauza privitoare
 la România nici nu figura. De asemenea îmi îngădui a vă atrage
 atențiunea asupra faptului, că adineaori ați făcut aluziune la un
 text care nu ne-a fost comunicat în forma arătată de Domnia-
 voastră. În textul care ne-a fost remis nu este vorba de Socie-
 tatea Națiunilor, ci după cum v'am spus de Marile Puteri, care
 trebuie să controleze micile State. Iată cum e redactat textul:

«România aderă de asemenea la inserțiunea într'un tractat
 cu Principalele Puteri Aliate și Asociate a dispozițiunilor pe
 care aceste Puteri le vor crede necesare pentru a ocroti
 în România interesele locuitorilor, etc.»

Prin urmare, după cum am avut onoare a vă spune, este
 vorba de Marile Puteri, care intervin pentru a asigura în in-
 teriorul Regatului României drepturile minorităților. Eu am
 propus o modificare tocmai împotriva acestui principiu, pentru
 că România a fost o țară neatârnată înainte de război și eu
 nu cred ca atitudinea sa în timpul acestui război să fi putut
 justifica vre-o decădere a acestei independențe politice.

Președintele. — Nu-mi este dat să judec atitudinea României...

Recunosc alt-fel că observațiunea domnului Brătianu privi-
 toare la protecțiunea prin guverne, în loc de cea prin So-
 cietatea Națiunilor, este conformă cu textul care a fost discutat.

Acestea fiind spuse, observațiunile mele rămân și nu cred că
 ar fi umilitor pentru România de a primi sfaturi amicale date
 de state care se numesc Statele-Unite ale Americii, Marea Bri-
 tanie, Italia, Franța. Domnul Brătianu poate fi bine asigurat,

că nici Statele-Unite, nici Britania, nici Franța, nici Italia nu vor să exercite o putere nedreaptă asupra României.

I-am spus numai, că anume tradițiuni istorice au dăinuit în anume țări, că rectificările întemeiate pe aceste tradițiuni au fost cerute de mult chiar și în alte tractate, pe care Domnul Brătianu nu poate să nu le cunoască, și că ele nu au putut fi obținute. În aceste condițiuni textul de care se plânge și de care cred că celelalte state slave nu se vor plânge este mai mult un imbold și un sprijin.

Am voi să vedem, că concursul nostru prietenesc este tălmăcit în înțelesul pe care l'am spus, iar nu în acela ce i-a plăcut, după mine în mod greșit, a-i da.

D-l Brătianu. — Spre a nu pierde timpul timpul conferenței, nu vreau să încep o expunere complectă a politicii trecute a României. Țin să spui totuși, că ea nu merită situațiunea ce se încearcă a i se impunea astăzi. În orice caz ne aflăm, — cel puțin așa am înțeles-o noi întotdeauna, — în fața Conferenței Puterilor Aliate și Asociate care au luptat pentru a așeza, între altele, dreptul la egalitate al marilor și micilor state și pentru a institui regule care să poată servi de aci înainte drept principii și precedente. Printre aceste regule, notez aci una care tinde a hotărâ astăzi clase deosebite în ceea ce privește suveranitatea statelor. În numele României nu pot primi acest principiu. Nu este vorba aci de sfaturi amicale, ci de o obligațiune contractuală. Guvernul Român va fi întotdeauna gata a primi sfaturile marilor săi prieteni. Dar niște sfaturi înscrise în tractate în forma unor îndatoriri precise dela guvern la guvern nu mai au acest caracter curat prietenesc.

Istoria ne dă și pilde în privința aceasta.

Astfel Rușii au intervenit în politica Turciei pentru protecțiunea creștinilor și rezultatul, pentru Turcia, a fost fără greș desfacerea ei.

În speță opera era simpatică, dar nu era logică decât numai întru cât ea avea ca scop din urmă independența acestor popoare.

Cu un alt scop, nu este posibil, nici în interesul statelor, nici în acel al minorităților, de a primi o regulă de acest fel. După cum am avut onoarea să vă spun, noi vrem să stabilim

cu Domniavoastră o lume nouă care să ia locul celei vechi. Această lume nouă trebuie să fie astfel întocmită încât Statele să găsească în cetățenii lor fii devotați și o viață de frățescă armonie. Dacă minoritățile știu, că libertățile de care se bucură le sunt garantate nu prin sollicitudinea Statului cărui aparțin, dar prin protecția unui guvern străin, oricare ar fi, temelia Statului va fi zdruncinată.

La temelia însăși a noii stări de lucruri ce se crează, se pune fermentul contrarii scopului urmărit de Conferență.

Domnilor, am formulat aceste observațiuni, din scurta răspuns pe care v'am cetit-o, în numele nu numai al independenței Statului Român, dar în numele celor două mari principii pe care această Conferență le reprezintă, unul din aceste principii având în vedere pacea, ordinea, frăția între popoarele unui aceluiași Stat, cellalt privind egalitatea tuturor Statelor, mari și mici, în ce privește drepturile lor de legislație interioară. Iată de ce, în numele României, cer să nu se impună condiții pe care nu le-ar putea admite.

Președintele.— Dați-ne voie să vă întreb, dacă primiți propunerea D-lui Klotz.

Dl. Brătianu. (România).— De sigur.

Președintele.— Suntem de aceeași părere. După cum am spus, observațiunile onorabilului Domn Brătianu vor fi supuse unui nou examen al șefilor de guvern.

Vom trece acum la cererile delegațiunei poloneze.

Paderewsky (Polonia).— Domnule Președinte, Polonia și-a înfățișat observațiunile sale în scris asupra chestiunilor financiare, dar aceste chestiuni trebuie să fie primite împreună cu clausele de reparațiuni, Renunț să iau cuvântul în acest subiect.

Însă, în numele guvernului polonez, declar, că Polonia va da-ruii tutulor minorităților de neam, de limbă și de credință aceleași drepturi ca și naționalilor săi. Va asigura acestor minorități toate libertățile care le-au fi fost acordate de marile națiuni și State occidentale, va fi gata să lărgească aceste drepturi în sensul în care Societatea Națiunilor va crede trebuincios să o facă pentru toate statele care o constituiesc.

Exprim convingerea, că aceste garanții, odată înscrise de

Dieta sa constituantă în legile fundamentale ale Poloniei, vor fi în conformitate absolută cu spiritul atât de nobil și înalt care cărmuiește marele scop al Conferenței de Pace.

E tot ce aveam de spus.

.....

 D-nul Kramar (Ceco-Slovachia).— În ce privește minoritățile admit textul care mi s'a propus, sub rezerva unor uşoare modificări. Cer eliminarea a două cuvinte care după mine sunt cu totul inutile și care de altfel ar putea să ne pricinuiască mari neplăceri, pentru că s'ar judeca situația noastră cu totul alt-fel de cum a vrut să arate Domnul Președinte.

Suntem gata a face totul pentru minorități în scop de a avea liniște la noi și am fi foarte fericiți să putem trata aceste chestii cu Puterile Mari.

Cu toate acestea sunt trei cuvinte care după mine ar fi cu totul inutile.

Cetesc :

«Ceco-Slovachia primește să încorporeze în tractatul cu Principalele Puteri aliato și asociate toate măsurile pe care le-ar putea socoti necesare pentru a ocroti în Ceco-Slovachia interesele locuitorilor care se deosebesc de majoritatea populațiunii prin neam, limbă sau credință»...

Cer ca să se suprimе vorbele «pe care le-ar putea socoti necesare», pentru că vom încheia acest tratat în mod prietenos. Resultatul va fi același.

Președintele.— Dacă vrei să-mi subliniați cele trei cuvinte, a căror supresiune o cereți, și să-mi dați textul, îl voi aduce la cunoștința Adunării.

D-nul Kramar.— Ași avea câte va amendamente de propus clauzelor care ne-au fost supuse și care sunt foarte grele de priceput pentru străini. De altminteri nu voi insista asupra acestui punct pentru că comitetul de redacție va bine-voi să examineze această chestiune, precum și amendamentele noastre cu toată buna voință cu care suntem obișnuiți.

De exemplu, vrem să dăm germanilor din Boemia dreptul de a opta pentru naționalitatea austriacă, pe când după textul care s'a spus, lucrul nu ar fi tocmai posibil.

Celelalte modificări ce le propunem sunt asemănătoare cu acestea și menite a lămuri textul.

Președintele. — Comitetul de redacție ar fi gata să facă un raport foarte grabnic?

D-nul Fromageot. — Comisiunea a avut onoarea să trimeată Consiliului suprem o notă în privința aceasta.

Președintele. — Foarte bine.

D-nul Kramar. — Clauzele financiare.....

Președintele. — Suntem de acord.

Delegațiunea sârbească are observațiuni de prezentat?

D-nul Trumbici. — Delegațiunea Sârbilor, a Slovanilor și a Croaților a avut onoarea să depună pe biroul Conferinței propuneri care ținesc la modificarea unor clauze, în cece privește chestiunea minorităților, cea a libertății, transitului și al comerțului, cea a hotarelor de miază-noapte precum și clauzele financiare și economice.

În ce privește clauzele financiare și economice, nu mă voi ocupa de ele, nefiind necesar în urma declarațiunilor făcute înaintea mea.

În chestiunea minorităților, a-și avea de făcut în substanță aproape aceleași observații ca d-nu Kramar. Am vrea să surprindăm oarecari cuvinte ale redacției oficiale și să zicem că Statul sârb, croat și slovan se angajează se înființeze *de acord cu Puterile principale aliata și asociate*, dispozițiile necesare pentru a ocroti în teritoriile care au făcut parte din vechea Monarhie Austro-Ungară și au fost cedate prin prezentul tractat Statului Sârb-croat și slovan, interesele locuitorilor minorităților.

Deosebirea între cele două texte e evidentă.

Președintele. — E revendicarea sârbească și ceho-slovacă!

D-nu Trumbici. — Revendicarea sârbească e aceeași cu a Statului Ceho-Slovac. Am să vă dau, Domnule Președinte, textul noii noastre propuneri.

Ceeace cerem e ca Puterile principale să se înțeleagă cu noi pentru a pune de comun acord aceste dispozițiuni într'un tractat.

A doua chestiune asupra căreia a-și vrea să vă atrag atenția este limitarea tractatului viitor la teritoriile care aparțineau înaintea Austro-Ungariei.

Președintele. — Vorbim de textul care ținește minoritățile?

D-nul Trumbici. — Da.

Președintele. — Propuneți să se limiteze la nolle teritorii?

D-nul Trumbici. — La cele ce aparțineau altă dată monarhiei Austro-Ungare.

Cauza e evidentă. Serbia era un Stat independent. Ea are drepturi câștigate. Astăzi nu e posibil să se impue teritoriilor Vechii Serbii oarecare clauze care ar putea stânjeni dreptul suveranității ce o posedă ca Stat existând înainte de război.

Imi permit, Domnule Președinte, să vă prezent redacțiunea exactă pe care am dori să o primiți.

Președintele. — Bine.

Președintele Wilson. — (Traducere) Aș regreta foarte mult, ca această întrunire să se despartă lăsând în mintea cător-va impresiunea permanentă, pe care am auzit-o exprimată aci, că marile puteri doresc să impună cu totul stăpânirea lor unor țări mai puțin considerabile, printr'un sentiment de autoritate și de mândrie. Doresc să atrag atențiunea asupra unui aspect al regulamentului la care lucrăm împreună. Voim să asigurăm pacea lumii și să facem se piară toate elementele de tulburare și de primejdii pentru viitor.

Una din condițiunile de temelie pentru aceasta e o dreaptă împărțire a ținuturilor după afinitățile și voința populațiunilor. Odată ce aceasta va fi îndeplinit, puterile aliate și asociate vor garanta menținerea condițiunilor. atât de drepte pe cât se va putea, la care vom fi ajuns. Ele vor lua îndatorirea și sarcina; asupra lor va apăsa neapărat răspunderea principală, precum, tot ele au făcut, prin firea lucrurilor, și sfortarea cea mai mare în timpul războiului; și nu trebuie să uităm că puterea lor e chezașia din urmă a păcii obștești. În aceste împrejurări oare e nedrept ca vorbindu-vă nu ca dictatori, dar ca sfătuitori și prieteni, ele se vă spună: «Nu putem să vă garantăm granițele D-voastră, dacă nu credem că ele fac față la unele principii de drept». Acelaș raționament se aplică și minorităților. Aceiași e grija în vederea căreia s'a înființat așezământul minorităților. Dacă voți ca principalele puteri aliate și asociate să

coezănuiescă ființa chiar a statelor, oare e neprept să le satisfacă condițiunile cerute ca să nu rămâie putința unor tulburări viitoare, condițiuni pe care aceste puteri le găsesc indispensabile pentru a împiedica cauzele viitoare ale războiului?

Noi cerem prietenilor noștri din Serbia și din România să creadă, că nu voim astăzi seară să atingem niște suveranități vechi și recunoscute; dar tratatul de pace va mări mult teritoriile care se găseau sub aceste suveranități. Nu e cu puțință spre pildă de a trata de o parte regatul Sârb, Croat și Sloven ca o unitate egită din evenimentele la care am fost martori și de altă parte de a păstra ca un stat deosebit în unele privințe regatul Sârb. Dacă aceste state sunt puternic înființate prin tratatul pe care îl facem împreună, acei care vor garanta în ultima analiză executarea lui au dreptul de a veghia ca condițiunile în care aceste state vor fi definitiv stabilite să fie de natură a asigura pacea obștească. Dorința noastră în această privință nu este să intervenim într'un fel care să supere cătuși de puțin aceste state, ci să le ajutăm și să ajutăm cauza comună. Nădăduim, că nu veți sta la îndoială să primiți punctul nostru de vedere, fiindcă nu vedem alt mijloc de a regula această chestiune.

Cum oare guvernul Statelor-Unite, dacă ar crede că așezământul intervenit ar cuprinde elemente nestabile și primejdioase, ar putea să se prezente în fața Congresului, în fața poporului American, și să pretindă că a ajutat să asigure pacea lumii?

Dacă lumea se găsește tulburată din nou, dacă condițiunile pe care le primim ca fundamentale sunt puse iar în discuțiune, garanția care ni s'a dat înseamnă că Statele-Unite vor trimite dincolo de Ocean armata și flota lor¹⁾ E oare surprinzător, că, în astfel de condițiuni, să dorească să facă așa în cât soluțiunea diferitelor probleme să le pară cu totul mulțumitoare?

Vol spune în special d lui Brătianu, că n'avem nici cea mai mică dorință de a călca suveranitatea țării D-Sale, că nu voim să facem nimic care ar putea să îi displace.

România va eși din acest război, mare, puternică, cu o creștere de teritoriu datorită storfării comune și vigoarei armelor noastre.

1) Astăzi Congresul American a făcut rezerva expresă asupra acestei garanții.

Avem atunci dreptul să insistăm asupra unor condițiuni care după părerea noastră vor face acest succes definitiv.

Rog pe prietenul meu Domnul Brătianu, pe prietenul meu D-rul Kramar, pe prietenul meu Domnul Trumbitch, să creadă, că dacă am menționat în articolul de care a fost vorba odineaori Marile puteri singure, nu e fiindcă aceste din urmă vor să își impună condițiunile lor, dar numai fiindcă doresc să se asigure, că pot să garanteze, cu foarte puterile de cari ele pot dispunea, toate foloazele pe care acest tractat, vi le dă, precum ni le dă și nouă. -

Trebue să lucrăm împreună și această tovarășie nu poate să se razime decât pe o înțelegere.

Se lăsăm soluțiunea acestor chestiuni unor negociațiuni viitoare, cum s'a vorbit, ar însemna, că, atunci când această conferință își va își va fi sfârșit lucrările, grupări separate ar decide între ele cea ce de fapt trebue să facă parte de temelia generală a păcii lumii. Aceasta pare imposibil.

Sper, că vom ajunge — e scopul nostru — la o lucrare împreună cordială și de bună voie pe singura temelie posibilă. Aceasta temelie, trebue să o exprimăm astfel. De acolo unde vine puterea, de acolo va fi asigurată menținerea păcii. Numai din partea forței va veni garanția supremă a acestei păci.

Nu trebue să ne înșelăm asupra înțelesului pe care îl dăm cuvântului forță. Statele-Unite n'au avut nici odată nici un gând de agresiune și cunoașteți motivul intervențiunii lor în afacerile vechiului Continent.

Urmărim un scop comun, tot ceea ce dorim e să vă ajutăm să ajungeți acest scop în bună înțelegere cu noi. Nu voim de cât să ne întovărășim cu D-voastră, ca să vă servim, și nu vom face nimic care va fi contra intereselor D-voastră adevărate.

D-nul Brătianu (România). Înalta personalitate a Președintelui Wilson dă tutulor cuvintelor D-sale și tutulor sfaturilor D-sale un caracter cu totul special de autoritate. Imi permit în numele marilor principii pe care însuși președintele le-a proclamat de a-i atrage amicala atențiune asupra temerii, că unile aplicațiuni ale principiilor, făcute cu intențiunile cele mai bune, să nu ajungă tocmai la rezultate contrarii scopului urmărit.

Precum am spus, trebue să iasă din lucrările acestei Confe

rinse un rezultat nediscutat. Ea a făcut o mare operă de dreptate, a stabilit nu numai garanțiile contra dușmanului, dar și egalitatea drepturilor tuturilor statelor mari și mici. Dacă principii ca acelea pe care vreți să le înscriți astăzi în tratatul cu Austria ar fi fost puse în statutul Societății Națiunilor, noi nu neam fi opus. D-l. președinte Wilson va binevoi să-și aducă aminte, că delegațiunea Română a votat pentru ca aceste principii să fie stabilite odată pentru totdeauna și pentru toți. A face cum se face cu tratatul actual, înseamnă a stabili trepte diferite de suveranitate. Cu toate sentimentele de prietenie și de adâncă admirație pe care le am pentru poporul Italian, nu pot să concep de ce, în condițiuni identice, țări ca România sau ca Serbia ar urma să fie tratate altfel decât Italia.

De altă parte, așa cum am avut onoarea să o lămuresc, se urmărește stabilirea unei vieți frățești între popoarele care prin situația lor geografică sunt obligate a se constitui într'un singur stat. Ar fi o greșeală capitală a face ca aceste raporturi de bună prietenie să depindă de un al treilea, oricare ar fi el.]

Nu trebuie să pierdem din vedere, că dacă în capul guvernelor novelor puteri actuale se găsesc oameni inspirați de cele mai nobile principii, se poate foarte bine întâmpla, că evoluții politice să facă ca aceleași state să fie reprezentate prin alți oameni sau ca noi interese să se arate care să facă să devieze unele guverne dela atitudinea lor de mai înainte și să le ducă la acțiunii concepute, nu în vederea acestor mari principii, ci în favoarea oarecăror interese speciale.

Este sigur, că Marile Puteri, prin sacrificiile lor au asigurat victoria marelui cauze a tuturilor; dar îmi voi îngădni să adaug la cuvintele ce președintele a pronunțat — și pentru care îi mulțumesc în numele tuturilor Statelor mici, — când a afirmat că grija marilor factori politici ne este câștigată și că vrea să garanteze securitatea tuturor, voi adăuga, spun, că răspunderea fie-cărui stat nu încetează de a fi întreagă, ori-care i-ar fi înținderea, în cea-ce privește independența și siguranța sa.

Astfel, în momentul de față, România este nevoită să asigure cu propriile sale trupe, apărarea nu numai a hotarelor sale, dar încă și a unei cauze care privește întreg centrul Europei. Prin urmare, dacă Marile Puteri au un rol mai mare, în

măsura întinderii lor, răspunderea și rolul Statelor independente, or-care le-ar fi întinderea, rămân întregi.

Rog pe reprezentanții Marilor Puteri și în particular pe Președintele Wilson, să nu le limiteze prin o aplicațiune primejdiasă a marilor principii care ne sunt scumpe nouă tuturor.

Nu e vre-un efort de făcut, pentru ca drepturile minorităților să fie recunoscute. Toate Statele acum reprezentate aci sunt convinse de necesitatea respectului și a dezvoltării acestor libertăți. Lăsați numai aceste State să se desvolte în singurele condițiuni cari permit consolidarea pacinică a stărei politice generale pe care trebuie să o constituim astăzi.

Insuflețiți de simțiminte în acelaș timp de respect și de recunoștință pentru Marile Puteri față de serviciile ce au făcut, le rog mult a examina, cu tot interesul care se leagă de așa de mari principii, propozițiunile și declarațiunile făcute de guvernul româa; căci este necesar ca aceste propozițiuni să fie admise, alt-fel România nu ar mai păstra în integritatea sa independența de care s'a bucurat în trecut pentru regularea chestiunilor de ordin intern.

D-nul Venizelos (Grecia). — Cer cuvântul.

Președintele. — Domnul Venizelos are cuvântul.

D-nul Venizelos (Grecia). — Imi permit a observa în chip foarte respectuos, domnule Președinte, că clauzele în discuțiune nu fac neapărat parte integrală din Tractatul de Pace cu Austria. Aș dori astfel să vă sugerez, ca, după ce veți lăsa deoparte aceste clauze, să comunicați Luni numai restul condițiunilor de pace cu Austria și să trimeteți aceste clauze în examenul unei reuniuni particulare a șefilor celor cinci Mari Puteri, la cari s'ar adăuga șefii Puterilor cu interese limitate, interesate în chip special. Ar fi astfel numai zece persoane în total, cari, împrejurul unei mese, ar ajunge de sigur să găsească un mijloc susceptibil de a da satisfacere Marilor Puteri și de a liniști grijile îndreptățite ale Puterilor cu interese limitate.

Dacă credeți necesară incorporarea acestor clauze în Tractatul de pace cu Austria, vom avea vreme, până în prezina însăși a semnării tractatului, — de oarece aceste clauze nu interesează Austria, — a le formula și a le insera în acest tractat, spre a evita redacțiunea unui tractat special în privința Puterilor cu interese limitate.

Iată ce îmi permit să sugerez.

Președintele. — Propunerea domnului Venizelos va fi exami-
nată, firește, odată cu cele care ne-au fost deja supuse.

Ordinea de zi s'a sfârșit.

Nimeni nu mai cere cuvântul?...

Reunirea viitoare a Conferinței va fi Luni la amiază, 2 Iunie,
la Castelul St. Germain-en-Laye.

Sedința se ridică.

(Sedința s'a ridicat la 17 h. 5 m.)



VERIFICAT
2017

